

Gemeente Delft

Uitkomsten controle

jaarrekening 2004

Rapport van bevindingen voor de Raad

240410-1199625

De Raad van de gemeente Delft
Postbus 78
2600 ME DELFT

Den Haag, 26 mei 2005

569(D)eh

Geachte leden van de Raad,

In aansluiting op onze werkzaamheden in het kader van de controle van de jaarrekening 2004 van uw gemeente, presenteren wij u hierbij de resultaten van onze controle.

Dit rapport van bevindingen bevat allereerst een bestuurlijke samenvatting. Vervolgens gaan wij in op de reikwijdte van onze controle en onze controleaanpak, waarna de accountantsverklaring en de toelichting daarop, alsmede de belangrijkste controle-uitkomsten zijn gepresenteerd.

Daarnaast verstrekken wij u informatie, waarvan wij uit hoofde van onze functie als controlerend accountant vinden dat deze voor u relevant kan zijn. Wij sluiten deze brief af met actuele ontwikkelingen die voor uw gemeente relevant zijn in de komende jaren.

Onze tussentijdse controlebevindingen hebben wij separaat aan u in een bestuurlijke samenvatting gerapporteerd op 7 februari 2005. Vanuit de organisatie zal hieraan follow-up worden gegeven. Voor zover dit relevant is voor de controle van de jaarrekening 2004 en voor zover hierop door de organisatie reeds actie is ondernomen hebben wij een en ander hierover in dit rapport opgenomen.

Onze bevindingen en aanbevelingen hebben wij -zoals wettelijk voorgeschreven- in concept voorbesproken met en toegelicht aan het College/de portefeuillehouder Financiën. In de organisatie zijn de bevindingen afgestemd met de cluster-controllers voorzover voor hen relevant, de concerncontroller en het vakteam Financiën.

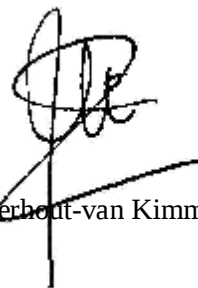
De onderwerpen die in dit rapport aan de orde komen hebben onderdeel uitgemaakt van onze overwegingen bij de bepaling van de aard, het tijdstip van uitvoering en de diepgang van de controlemaatregelen die zijn toegepast bij de uitvoering van de controle van de jaarrekening. De in dit verslag opgenomen bevindingen doen geen afbreuk aan ons oordeel over de getrouwheid en rechtmatigheid van de jaarrekening 2004.

Wij stellen het op prijs deze rapportage persoonlijk aan u toe te mogen lichten of eventuele vragen van u te beantwoorden in de commissie Middelen en Bestuur van 21 juni 2005. Op verzoek van uw Commissie voor de Rekening zullen we op 8 juni a.s. ook aan deze subcommissie nadere toelichtingen verstrekken.

Hoogachtend,
Ernst & Young Accountants
namens deze

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'S.H. Stehouwer'.

S.H. Stehouwer RA

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'M.E. Westerhout-van Kimmenade'.

drs. M.E. Westerhout-van Kimmenade RA MGA

INHOUDSOPGAVE

1	Bestuurlijke samenvatting	1
1.1	Inleiding	1
1.2	Samenvatting bevindingen tussentijdse controle	1
1.2.1	Rechtmatigheidbeheer en risicomanagement	1
1.2.2	Programmabegroting en productenraming	2
1.2.3	Financiële control(e)	3
1.2.4	Conclusie	3
1.3	Samenvatting bevindingen controle jaarrekening	4
2	Inrichting van de controle	6
2.1	Reikwijdte van de opdracht	6
2.2	Controleaanpak	6
2.3	Rapportering	7
3	Accountantsoordeel en toelichting hierop	9
3.1	Accountantsverklaring gemeente Delft	9
3.2	Toelichting op de accountantsverklaring - algemeen	11
3.3	Toelichting op het getrouwheidsoordeel	12
3.4	Toelichting op het rechtmatigheidsoordeel	12
3.4.1	Algemeen	12
3.4.2	Begrotingsrechtmatigheid	13
3.4.3	Misbruik en oneigenlijk gebruik (M&O)	14
3.4.4	Voorwaardencriterium	14
3.5	Overige accountantsverklaringen	15
3.6	Toelichting op oordeel inzake naleving verslaggevingsvoorschriften	15
3.6.1	Balans per 1 januari 2004.....	15
3.6.2	Naleving Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV)	15
3.7	Toereikendheid jaarverslag	17
3.8	Niet financiële beheershandelingen	17
4	Controlebevindingen en aanbevelingen	18
4.1	Analyse resultaat 2004	18
4.2	Financiële positie gemeente Delft	19
4.3	Kwaliteit resultaat na laatste begrotingswijziging	19
4.4	Kwaliteit van de verslaggeving en de totstandkoming daarvan	19
4.4.1	Informatiewaarde van de jaarrekening 2004	19
4.4.2	Kwaliteit totstandkoming jaarrekening	20

e

4.5	Bevindingen inzake specifieke jaarrekeningposten	21
4.5.1	Materiële vaste activa.....	21
4.5.2	Vorraden niet in exploitatie genomen bouwgronden en bouwgronden in exploitatie.....	24
4.5.3	Financiële vaste activa	27
4.5.4	Vorderingen.....	27
4.5.5	Reserves algemeen.....	29
4.5.6	Algemene reserve	30
4.5.7	Algemene reserve grondbedrijf	31
4.5.8	Negatieve reserves	33
4.5.9	Bestemmingsreserves.....	33
4.5.10	Facturen in routing / inkoopverplichtingen	34
4.5.11	Beheer belastingbaten	35
4.5.12	Parkeerbeheer	35
4.5.13	Verantwoording specifieke uitkeringen	36
4.5.14	Combiwerk	36
5	Geautomatiseerde gegevensverwerking	37
6	Informatie uit hoofde van onze functie als controlerend accountant van de Raad	39
7	Actuele ontwikkelingen	43
7.1	Informatie voor derden (IV3)	43
7.2	Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO)	43

e

2004
BESTUURLIJKE SAMENVATTING

1 Bestuurlijke samenvatting

1.1 Inleiding

Met onze tussentijdse rapportage d.d. 7 februari 2005 hebben wij de belangrijkste resultaten van de beoordeling van de inrichting en het functioneren van de besturing en beheersing en de bedrijfsprocessen aan het College gerapporteerd. In dit hoofdstuk hebben wij de bestuurlijke samenvatting hiervan opgenomen.

1.2 Samenvatting bevindingen tussentijdse controle

1.2.1 Rechtmatigheidbeheer en risicomanagement

Inzake de gemeentebrede kaders /concernrichtlijnen hebben wij met name aandacht gegeven aan de kaders en invulling van het rechtmatigheidbeheer. Wij hebben geconstateerd dat de gemeente Delft nog onvoldoende in staat is geweest om de beheersorganisatie aan te passen aan de (nieuwe) eisen die worden gesteld inzake het rechtmatigheidsbeheer. Dit impliceert dat de gemeente op het rechtmatigheidbeheer nog niet in control is. Het jaar 2004 is daardoor noodzakelijkerwijs een overgangsjaar. Dit is onder meer het gevolg van onduidelijkheden in het volgens de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) van toepassing zijnde normenkader gedurende 2004. Bij brief van 24 november 2004 heeft de Minister van BZK hier meer duidelijkheid over gegeven.

Op 28 oktober 2004 had de gemeenteraad in het controleprotocol voor de accountantscontrole van de jaarrekening 2004 van de gemeente Delft vastgelegd dat de rechtmatigheidtoets voor 2004 beperkt blijft tot enkele specifieke verordeningen. Dit wijkt af van de circulaire d.d. 24 november 2004 van BZK, waarin is opgenomen dat alle interne regelgeving, waaraan geldstromen verbonden zijn en die betrekking heeft op financiële beheershandelingen of transacties, onderwerp moet zijn van de accountantscontrole. De raad kan volgens de circulaire van BZK daarbij uitsluitend bepalen om van deze verordeningen de formele bepalingen niet in de accountantscontrole te betrekken, voor zover deze in de praktijk niet gebruikt worden en er geen financiële consequenties aan verbonden zijn. Het controleprotocol is hierop aangepast en is een herziene versie op 28 april 2005 door de Raad vastgesteld. Inmiddels heeft ook een inventarisatie plaatsgevonden van de voor Delft geldende wet- en regelgeving.

Gelet op het voorgaande en het controleprotocol van de gemeente Delft is de effectieve werking van de financiële beheersmaatregelen intern nog niet voor alle belangrijke processen aangetoond. Hierdoor bestaat het risico dat de baten en lasten evenals de balansmutaties niet (zichtbaar) tot stand zijn gekomen in overeenstemming met de begroting en met de van toepassing zijnde wettelijke regelingen. In 2004 is via de brainstormgroep Rechtmatigheid onder leiding van de gemeentecontroller een traject ingezet voor een gefaseerde aanpak van het rechtmatigheidsbeheer. In april 2005 is de aanpak voor rechtmatigheidbeheer in de Delftse organisatie uitgewerkt.

In het najaar 2004 was wel reeds een start gemaakt door van een aantal verordeningen en interne regelingen vast te stellen of en op welke wijze de wet- en regelgeving door de vakteams via dagelijkse werkprocessen kan worden nageleefd. Dit proces alsmede de interne toetsing of de beheersmaatregelen die in de processen getroffen zijn ook daadwerkelijk worden nageleefd, zal in 2005 verder vorm krijgen. Inzake het WSW-proces heeft Ernst & Young de verbijzonderde interne controle uitgevoerd om te komen tot een rechtmatigheidsoordeel bij het verantwoordingsverslag en de jaarrekening (van Combiwerk).

Mede in relatie tot het belang van het naleven van wet- en regelgeving in de dagelijkse processen van de gemeenten, hebben wij bij het college het belang van risicomanagement benadrukt. Omdat processen met ingang van 2004 op specifieke rechtmatigheidsaspecten moeten worden doorgenomen is een koppeling aan risicomanagement naar ons oordeel een logische stap. Risicomanagement levert u meerwaarde voor een effectieve en efficiënte inrichting van de control-functie in het algemeen. Specifiek gericht op de interne beoordeling van de opzet en de werking van het rechtmatigheidsbeheer is het wenselijk een aanvang te maken met de implementatie van operationeel risicomanagement, in de vorm van het opstellen van controlplannen voor de kritieke processen van de gemeente. De controlplannen vormen een instrument om het financieel beheer en het rechtmatigheidsbeheer inzichtelijk te maken en te toetsen op effectieve werking en daarmee vast te stellen in welke mate de gemeente Delft 'in control' is. In het plan van aanpak voor rechtmatigheidsbeheer in de Delftse organisatie (april/mei 2005) is risicomanagement als instrument voor de uitwerking van rechtmatigheidsbeheer nadrukkelijk meegenomen.

Wij hebben het college geadviseerd het plan van aanpak voortvarend uit te voeren, opdat een accountantsoordeel anders dan een oordeelsonthouding over de rechtmatigheid in 2005 mogelijk wordt. Voor toelichting op ons oordeel over de rechtmatigheid in 2004 verwijzen wij naar paragraaf 3.4 in deze brief.

Wij adviseren de gemeenteraad om op basis van onze bevindingen en het separaat door het college uit te brengen plan van aanpak de kaders (inhoud en fasering) voor de benodigde aanscherping van het rechtmatigheidsbeheer vast te stellen.

1.2.2 Programmabegroting en productenraming

Ten aanzien van de programmabegroting 2004-2007 hebben wij opgemerkt dat belangrijke stappen zijn gezet in het zo concreet mogelijk kwalitatief en kwantitatief formuleren van doelen die de raad wil realiseren. In het in gang gezette ontwikkelingsproces ter verdere verbetering hiervan zal hier de komende jaren verder vorm aan gegeven worden. De programmabegroting 2005-2008 is daar al een goede vervolgstap in. Op basis van dit ontwikkelingstraject zal de programmabegroting over enkele jaren volledig voldoen als toetsingskader voor de meting van de realisatie van beleidsvoornemens. Ook de productenraming zal verder ontwikkeld worden met de vertaling van het beleid naar concrete activiteiten, en bijbehorende prestatie-indicatoren.

Wij hebben het college geadviseerd op de ingeslagen weg voort te gaan bij de ontwikkeling van de begrotingen van de gemeente Delft in de richting van een meer beleids- en prestatiegericht toetsingskader.

1.2.3 Financiële control(e)

In 2004 zijn voor het GMT en het college periodiek beheersrapportages opgesteld ter meting van de follow-up van onze aanbevelingen. Wij merken op dat de verbeteringen in de financiële beheersprocessen, zoals deze door de ambtelijke organisatie zijn geformuleerd in actiepuntenlijsten wel worden gerealiseerd, maar dat dit veelal een langdurig traject vergt. In 2005 zullen verdere verbeteringen op het gebied van het budgethouderschap worden doorgevoerd, door een aantal producten onder de verantwoordelijkheid van andere budgethouders te brengen, en door in de organisatie op de verschillende managementniveaus meer het verantwoordingsspel te spelen. Daarnaast zijn er ook belangrijke vervolgstappen te verwachten in het voor de budgethouders genereren van managementinformatievoorziening. Dit ook als opmaat naar de invoering van het nieuwe financiële informatiesysteem ingaande 2006. Naar ons oordeel kan inmiddels wel gesproken worden van een nu na vier jaren steeds beter functionerend financiële controlesysteem.

De leiding van het vakteam is zelf verantwoordelijk voor de analyse van de resultaten van het vakteam en zal uit dien hoofde duidelijk moeten aangeven welke financiële informatiebehoefte bestaat. Wij merken op dat de taak van de leiding van de vakteams naar onze mening verzwaard is in het licht van de analyse van de verschillen, tussen realisatie en begroting op programmaniveau (begrotingsrechtmatigheid), in het jaarverslag en de jaarrekening. Deze taakverzwaring is erop gericht de kwaliteit van de toelichtingen door de vakteams in vergelijking met de jaarrekening 2003 belangrijk te verbeteren. De financiële administratie, als service center voor de vakteams, sectoren en clusters kan in deze behoefte echter alleen voorzien als ook de budgethouders bij de invulling van hun registratieve en controlerende taak de juiste en gecontroleerde informatie tijdig en volledig verstrekken. Om dit proces te verbeteren is in 2004 een standaardformat voor interne rapportages beschikbaar gesteld, die duidelijke eisen stelt aan de kwaliteit van de benodigde informatie. Wij zijn van oordeel dat dit een goede stap is om de oplevering van informatie vanuit de vakteams te verbeteren. Wij zijn van oordeel dat het financiële bewustzijn bij de vakteams nog verder verbeterd kan worden door de vakteams te overtuigen van het nut en de noodzaak van specifieke informatie. Controllers en financiële consultants hebben hierbij volgens ons een belangrijke taak. Onze bevindingen betreffende de financiële functie, naar aanleiding van de oplevering van de jaarrekening 2004, hebben wij uitgewerkt in paragraaf 4.4.2

1.2.4 Conclusie

De door ons alsook de intern geconstateerde verbetermaatregelen worden door de gemeentelijke organisatie nadrukkelijk onderkend en leiden ook tot verbeteracties. Wij concluderen dat de administratieve organisatie en de daarin opgenomen maatregelen van interne controle voor wat betreft de getrouwheid van de jaarrekening 2004 in hoofdlijnen voldoen aan de daaraan te stellen eisen.

1.3 Samenvatting bevindingen controle jaarrekening

Door middel van deze rapportage brengen wij verslag uit van onze bevindingen naar aanleiding van onze controle van de jaarrekening 2004. Samengevat komen wij tot de volgende voor u van belang zijnde bevindingen:

- Accountantsoordeel en toelichting daarop:
 - Bij de jaarrekening 2004 is een accountantsverklaring afgegeven met daarin een goedkeurend oordeel over de getrouwheid en een oordeelonthouding over de rechtmatigheid.
- Controlebevindingen en aanbevelingen:
 - Naleving van het BBV.
 - Analyse resultaat 2004 en ontwikkeling financiële positie.
 - Kwaliteit van de verslaggeving en de totstandkoming daarvan.
 - Bevindingen specifieke jaarrekeningposten 2004.
- Geautomatiseerde gegevensverwerking.
- Informatie uit hoofde van onze functie als controlerend accountant van de Raad.
- Actuele ontwikkelingen inzake:
 - Informatie voor derden.
 - Wet Maatschappelijke Ondersteuning.

2004
INRICHTING VAN DE CONTROLE

2 Inrichting van de controle

2.1 Reikwijdte van de opdracht

Conform de door u aan ons verleende opdracht hebben wij de jaarrekening 2004 van de gemeente Delft gecontroleerd. De jaarrekening is onder verantwoordelijkheid van het College van Burgemeester en Wethouders opgesteld. Het is onze verantwoordelijkheid een accountantsverklaring inzake de jaarrekening te verstrekken.

Met ingang van 2004 is in artikel 213 van de gemeentewet geregeld dat uw Raad de accountant de opdracht moet verstrekken om niet alleen, zoals tot en met 2003 gebruikelijk was, het getrouwe beeld van de baten en lasten over 2004 en van de financiële positie per 31 december 2004 vast te stellen, maar ook de rechtmatigheid van die baten en lasten én van de balansmutaties in de jaarrekening 2004. De wettelijke plicht om het doelmatigheidsbeheer te laten beoordelen door de accountant is hierbij overigens komen te vervallen. Inherent aan onze controleaanpak rapporteren wij u daar wel over indien wij bijzonderheden hebben geconstateerd en u hieromtrent adviezen kunnen verstrekken.

De reikwijdte van de opdracht tot controle van de jaarrekening 2004 is door u vastgelegd in het controleprotocol dat door uw Raad is vastgesteld op 28 oktober 2004, doch is herzien op 28 april 2005 en welk als uitgangspunt heeft gediend voor de door ons uitgevoerde controlewerkzaamheden met betrekking tot de jaarrekening 2004.

2.2 Controleaanpak

Onze controle is verricht overeenkomstig in Nederland algemeen aanvaarde richtlijnen met betrekking tot controleopdrachten en overeenkomstig het Besluit Accountantscontrole Provincies en Gemeenten. Onze controleaanpak is onder andere gericht op het in kaart brengen van de voor de jaarrekening van belang zijnde risico's. De planning en uitvoering van onze controle en de daaraan gerelateerde advieswerkzaamheden zijn gericht op het afgeven van een accountantsverklaring bij de jaarrekening 2004. Onze controle is onderverdeeld in twee perioden, de tussentijdse controle en de eindejaarscontrole.

2.3 Rapportering

Een overzicht van de door ons verstrekte rapportages kan als volgt in schema worden weergegeven:

Document	Inhoud	Gericht aan	Tijdstip
Rapportage interim-controle gemeente Delft	Samenvatting van de bevindingen en aanbevelingen naar aanleiding van de tussentijdse controle (besturing en beheersing) in het kader van de jaarrekening 2004	College in afschrift aan de Raad	Besprekingen in januari 2005 Definitief op 7 februari 2005
Rapport van bevindingen gemeente Delft	Bevindingen en aanbevelingen naar aanleiding van de controle van de jaarrekening 2004	Raad in afschrift aan het College	26 mei 2005
Accountants-verklaring gemeente Delft	Goedkeurend oordeel omtrent de getrouwheid van de jaarrekening 2004 Oordeelsonthouding omtrent de rechtmatigheid met betrekking tot de jaarrekening 2004	Raad in afschrift aan het College	26 mei 2005
Rapportage interim-controle Combiwerk	Samenvatting van de bevindingen en aanbevelingen naar aanleiding van de tussentijdse controle (besturing en beheersing) in het kader van de jaarrekening 2004 van Combiwerk	Directie van Combiwerk, met samenvatting in de gemeentelijke interim-rapportage	9 december 2004
Rapport van bevindingen Combiwerk	Bevindingen en aanbevelingen naar aanleiding van de controle van de jaarrekening 2004	Directie van Combiwerk, met samenvatting in de gemeentelijke rapportage	29 april 2005
Accountants-verklaring Combiwerk	Goedkeurend oordeel omtrent de getrouwheid en omtrent de rechtmatigheid met betrekking tot de jaarrekening 2004	Directie Combiwerk	21 april 2005

e

2004
UITKOMSTEN VAN DE CONTROLE

3 Accountantsoordeel en toelichting hierop

3.1 Accountantsverklaring gemeente Delft

Wij hebben met brief d.d. 26 mei 2005 het College van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Delft gemachtigd onze accountantsverklaring d.d. 26 mei 2005 bij de jaarrekening 2004 van uw gemeente op te nemen. Onze machtiging is afgegeven onder de conditie dat de raad voor of bij de vaststelling van de jaarrekening 2004 goedkeuring heeft verleend aan het MPV. Dit wordt voorzien in de raadsvergadering van 2 juni 2005. Voorts zijn wij ervan uitgegaan dat de Raad de nu overlegde jaarrekening ongewijzigd vaststelt. Indien er nog wijzigingen worden aangebracht in de definitieve vorm van de jaarrekening dienen wij deze te beoordelen alvorens onze accountantsverklaring hierbij mag worden opgenomen.

Uit hoofde van onze controletaak hebben wij alleen de financiële gegevens in de jaarrekening gecontroleerd. De in de jaarrekening opgenomen kengetallen en toelichtingen daarop hebben wij niet gecontroleerd. Dit is ook als zodanig aangegeven in de ‘opdrachtparagraaf’ van onze accountantsverklaring.

Zoals in het verleden hebben wij onze controlewerkzaamheden gericht op de vaststelling van de getrouwheid van de baten en de lasten over 2004 en de activa en passiva per 31 december 2004 van de gemeente. In de accountantsverklaring wordt hiervan mededeling gedaan. Met ingang van 2004 wordt bovendien in de accountantsverklaring een uitspraak gedaan of de in de jaarrekening opgenomen baten en lasten, alsmede de balansmutaties in overeenstemming zijn met de begroting en de van toepassing zijnde wet- en regelgeving, waaronder door de raad vastgestelde verordeningen. Wij baseren ons voor ons oordeel daarbij op het rechtmatigheidsbeheer binnen de gemeente, te weten de interne beheersorganisatie gericht op het naleven van de geldende wet- en regelgeving.

De door ons afgegeven accountantsverklaring heeft een goedkeurend getrouwheidsoordeel en een onzekerheid over de rechtmatigheid van wezenlijk belang (onzekerheid > 10%) vanwege het ontbreken van interne gegevens over de naleving van het normenkader. De gemeente Delft heeft het normenkader voor het rechtmatigheidsonderzoek 2004 op 28 oktober 2004 vastgesteld, en op 28 april 2005 herzien. Intern is het rechtmatigheidsbeheer in 2004 nog niet adequaat vormgegeven. De zichtbare werking van de beheersmaatregelen op de naleving van de externe en interne regelgeving kan nog niet, dan wel slechts na intensief onderzoek en onevenredig veel inspanningen, worden beoordeeld. Gelet op het voorgaande is externe accountantscontrole niet mogelijk, hetgeen heeft geleid tot een verklaring van oordeelonthouding inzake de rechtmatigheid. Wij merken op dat een oordeelonthouding als gevolg van het ontbreken van een adequate interne beheersorganisatie slechts éénmaal door een accountant kan worden afgegeven. Dit is een belangrijk signaal dat in de organisatie de noodzakelijke waarborgen moeten worden aangebracht, om ervoor te zorgen dat oordeelsvorming in de toekomst wel mogelijk wordt.

Hieronder hebben wij de tekst van onze accountantsverklaring bij de jaarrekening 2004 opgenomen:

Opdracht

Wij hebben de jaarrekening 2004 van gemeente Delft gecontroleerd. De jaarrekening is opgesteld onder verantwoordelijkheid van het College van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Delft. Het College van Burgemeester en Wethouders is tevens verantwoordelijk voor de naleving van de wet- en regelgeving. Het is onze verantwoordelijkheid de controle als bedoeld in artikel 213, tweede lid van de Gemeentewet uit te voeren en een accountantsverklaring inzake de jaarrekening te verstrekken.

De gemeenteraad van Delft heeft voor het onderzoek naar de jaarrekening over 2004 bij besluit van 28 april 2005 de invulling van het begrip rechtmatigheid bevestigd. Hiermee ligt vast wat wordt bedoeld met de in de oordeelsparagraaf opgenomen zinsnede 'de van toepassing zijnde wettelijke regelingen waaronder gemeentelijke verordeningen'.

Werkzaamheden

Bij onze controle hebben wij nagegaan dat:

- de jaarrekening zowel de baten en de lasten over 2004 als de activa en passiva per 31 december 2004 getrouw weergeeft en
- de in de jaarrekening opgenomen baten en lasten, alsmede de balansmutaties tot stand zijn gekomen in overeenstemming met de begroting en met de van toepassing zijnde wettelijke regelingen, waaronder gemeentelijke verordeningen en
- het jaarverslag met de jaarrekening verenigbaar is en
- de jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.

Onze controle is verricht overeenkomstig in Nederland algemeen aanvaarde richtlijnen met betrekking tot controleopdrachten en in overeenstemming met het Besluit accountantscontrole provincies en gemeenten. Volgens de in Nederland algemeen aanvaarde richtlijnen dient onze controle zodanig te worden gepland en uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen onjuistheden van materieel belang bevat.

Een controle omvat onder meer een onderzoek door middel van deelwaarnemingen van informatie ter onderbouwing van de bedragen en toelichtingen in de jaarrekening. Tevens omvat een controle een beoordeling van de grondslagen voor financiële verslaggeving die bij het opmaken van de jaarrekening zijn toegepast en van belangrijke schattingen die het bevoegd gezag van de gemeente daarbij heeft gemaakt, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten. Deze goedkeuringstolerantie is door de gemeenteraad bij raadsbesluit van 28 april 2005 vastgesteld.

Wij zijn van mening dat onze controle een deugdelijke grondslag vormt voor ons oordeel.

Bevindingen

Rechtmatigheidsonderzoek

Omdat de beheersorganisatie nog niet adequaat was ingericht, ontbreken interne gegevens over het naleven van het door de raad vastgestelde normenkader van 28 april 2005. Daarom bestaat er onzekerheid over de rechtmatigheid groter dan 10% van genoemde baten en lasten en balansmutaties.

Oordeel

Getrouwheidsonderzoek

Wij zijn van oordeel dat de jaarrekening van gemeente Delft zowel de baten en de lasten over 2004 als de activa en passiva per 31 december 2004 getrouw weergeeft in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.

Rechtmatigheidsonderzoek

Om redenen vermeld in de paragraaf bevindingen kunnen wij geen oordeel geven over het in overeenstemming zijn met de begroting en met de van toepassing zijnde wettelijke regelingen waaronder gemeentelijke verordeningen van de in deze jaarrekening opgenomen baten en lasten alsmede de balansmutaties.

3.2 Toelichting op de accountantsverklaring - algemeen

Op grond van het Besluit Accountantscontrole Provincies en Gemeenten dient de Raad vanaf het boekjaar 2004 de goedkeuringstolerantie vast te stellen die de accountant bij zijn jaarrekeningcontrole dient te hanteren. De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie hebben wij in de paragraaf 'werkzaamheden' van de accountantsverklaring vermeld. Deze bedraagt voor tekortkomingen 1% (€ 3,2 miljoen) en voor onzekerheden 3% (€ 9,6 miljoen) van de totale lasten (€ 320 miljoen).

Met ingang van de controle van de jaarrekening 2004 dient de accountant op grond van het Besluit Accountantscontrole Provincies en Gemeenten in zijn verklaring naast zijn oordeel over het getrouwe beeld van de jaarrekening, ook tot uitdrukking te brengen dat de in de jaarrekening opgenomen baten en lasten, alsmede de balansmutaties tot stand zijn gekomen in overeenstemming met de begroting en met de van toepassing zijnde wettelijke regelingen, waaronder gemeentelijke verordeningen. Aangezien het hier twee afzonderlijke uitingen van de accountant betreft hebben wij de oordeelsparagraaf van de accountantsverklaring gesplitst in een gedeelte betreffende de getrouwheid van de jaarrekening en een gedeelte betreffende de rechtmatigheid van de baten, de lasten en de balansmutaties.

De bij het rechtmatigheidsonderzoek door de accountant te hanteren ‘van toepassing zijnde wettelijke regelingen waaronder gemeentelijke verordeningen’ zijn nader ingevuld door de Raad. In de toelichtende paragraaf in de accountantsverklaring wordt verwezen naar het Raadsbesluit waaruit de nadere operationalisering van het begrip rechtmatigheid is op te maken.

3.3 Toelichting op het getrouwheidsoordeel

Met betrekking tot het getrouwheidsoordeel luidt de strekking van de afgegeven accountantsverklaring goedkeurend. Dit betekent dat de jaarrekening met een redelijke mate van zekerheid geen fouten of onzekerheden bevat die in totaliteit de voor de jaarrekeningcontrole gehanteerde goedkeuringstolerantie overschrijden.

3.4 Toelichting op het rechtmatigheidsoordeel

3.4.1 Algemeen

Het rechtmatigheidsbeheer is in 2004 niet zodanig ingericht dat een goedkeurend oordeel over de rechtmatigheid van baten en lasten en de balansmutaties kon worden verstrekt. Wij hebben het College in onze rapportage naar aanleiding van de interim-controle geadviseerd maatregelen te nemen teneinde te komen tot een oplossing van de gesignaleerde knelpunten. Ons advies bestond eruit alle bestaande interne regelgeving te inventariseren en op doelmatigheid en uitvoerbaarheid te laten toetsen en zonodig aan te laten passen. Inmiddels is de bestaande interne regelgeving geïnventariseerd. Nadat deze toetsingswerkzaamheden zijn gerealiseerd en al dan niet aanpassing in de regelgeving heeft plaatsgevonden, dient uw College naar onze mening in de procesuitvoering zodanige maatregelen te treffen dat naleving van de interne- en externe regelgeving is gewaarborgd en dat dit periodiek op toereikende wijze intern wordt vastgesteld. De opzet van rechtmatigheidsbeheer dient binnen de gemeente Delft bij voorkeur projectmatig te worden vormgegeven. Op deze wijze zal op het aspect rechtmatigheid invulling worden gegeven aan de in de Financiële Verordening vastgelegde kaders inzake interne controle.

In april 2005 is het plan van aanpak voor het rechtmatigheidsbeheer in de Delftse organisatie uitgewerkt, dat uitgaat van een planmatige aanpak. Dit plan wordt in mei 2005 voorgelegd aan het gemeentebestuur. Ons advies is dat het vakteam Strategie en Control met ondersteuning van de afdeling AO&IC een centrale toetsende rol vervult ter vaststelling van de effectieve werking van de interne beheersmaatregelen en ter bewaking van het proces van de implementatie. Dit proces dient gemeentebreed gecoördineerd worden met periodiek verslaglegging aan het GMT. In het plan van aanpak is een gefaseerde benadering opgenomen, te starten vanuit een tiental financieel omvangrijke processen en met een doorlooptijd tot en met 2006/2007. De in het plan van aanpak opgenomen maatregelen achten wij noodzakelijk om tot het gewenste niveau van rechtmatigheidsbeheer te komen.

Wij hebben het college geadviseerd u over de opzet, de uitvoering, de voortgang en de uitkomsten van de uitvoering van het plan van aanpak te rapporteren. In het plan van aanpak heeft de gemeente het zelfstandig verantwoording afleggen omtrent de opzet alsmede de werking van het rechtmatigheidsbeheer in de vorm van een rechtmatigheidsparagraaf in de programmabegroting en de programmarekening opgenomen. Wij juichen dit voorstel toe, omdat rechtmatigheidsbeheer en het verantwoorden daarover een verantwoordelijkheid is van de Delftse organisatie. Om inhoud te geven aan deze rechtmatigheidsparagraaf adviseren wij u een intern verantwoordingsproces omtrent de werking van het rechtmatigheidsbeheer vorm te geven, waarin functionarissen over specifieke processen en financiële stromen verantwoording afleggen inzake getrouwheids- en rechtmatigheidsaspecten.

3.4.2 Begrotingsrechtmatigheid

De programmarekening van 2004 kent een belangrijk aantal afwijkingen tussen de saldi van de begroting en de rekening 2004. Ten behoeve van de verantwoording over de rechtmatigheid dient het College deze afwijkingen te analyseren en te beoordelen aan de door de Raad gestelde criteria. De toelichting op de programmarekening geeft momenteel geen expliciet inzicht of de over- en onderschrijdingen tot stand zijn gekomen in overeenstemming met bestaand beleid. Wij merken op dat het College u voorstelt de begrotingsoverschrijdingen van 2004 te autoriseren in het kader van de vaststelling van de jaarrekening 2004. Op basis van het ontbreken van een adequaat inzicht inzake de begrotingsrechtmatigheid kunnen wij hieromtrent echter geen oordeel geven.

Ten behoeve van de verantwoording over de rechtmatigheid onderscheiden wij een zevental categorieën aan de hand waarvan de overschrijdingen zouden kunnen worden geïdentificeerd en waar mogelijk geclassificeerd in de verantwoording naar de Raad:

- 1 kostenover-/onderschrijdingen die worden gecompenseerd door direct gerelateerde inkomsten
- 2 over- / onderschrijdingen die passen binnen het bestaande beleid maar die niet tijdig konden worden gesignaleerd
- 3 over- / onderschrijdingen die passen binnen het bestaande beleid, maar die ten onrechte niet tijdig zijn gesignaleerd.
- 4 over- / onderschrijdingen inzake activiteiten die niet passen binnen het bestaande beleid en waarvoor geen voorstel tot begrotingsaanpassing is ingediend.
- 5 over- / onderschrijdingen van opbrengsten inzake activiteiten welke achteraf als onrechtmatig moeten worden beschouwd. Het deels niet ontvangen van een gedeclareerde subsidie, boeten en belastingnaheffingen zijn hier voorbeelden van.
- 6 over- / onderschrijdingen op activeerbare activiteiten (investeringen), waarvan de gevolgen voornamelijk pas in latere jaren via hogere afschrijvings- en financieringslasten zichtbaar worden.
- 7 'kostenoverschrijdingen' welke weliswaar in financiële zin binnen de begroting blijven, maar waarbij (aanzienlijk) minder prestaties zijn geleverd.

Ten aanzien van de verantwoording over de rechtmatigheid aan de Raad adviseren wij u begrotings-onrechtmatigheden jaarlijks op gestructureerde wijze te verantwoorden, waarbij gebruik kan worden gemaakt van de hiervoor genoemde categorieën. Daarnaast adviseren u nadere invulling te geven aan de begrotingsrechtmatigheid, hetgeen kan leiden tot beleidsregels tussen de Raad en de ambtelijke organisatie omtrent het moment van voorleggen aan en accorderen omtrent begrotingsaanpassingen.

3.4.3 Misbruik en oneigenlijk gebruik (M&O)

Interne aandacht voor misbruik en oneigenlijk gebruik is een randvoorwaarde voor rechtmatig handelen. Misbruik en oneigenlijk gebruik dienen in de organisatie, met name gericht op risicogebieden, uitgewerkt te worden in beleid en handelen.

In de externe en interne regelgeving zijn diverse bepalingen opgenomen die erop zijn gericht om misbruik- en oneigenlijk gebruik te voorkomen. De gemeente Delft beschikt over integriteitsnota's, waarin integriteitsaspecten zijn uitgewerkt voor raadsleden, B&W en de ambtenaren. De gemeente Delft beschikt tevens over een (gemeentebrede) vastlegging van het integriteitsbeleid.

Met het oog op het rechtmatigheidsbeheer verdient het aanbeveling om na te gaan of het integriteitsbeleid van de gemeente op adequate wijze ingaat op de actuele risicogebieden binnen de gemeente, waar integriteit van handelen een rol speelt, en of het door de gemeente te hanteren sanctiebeleid voldoende is uitgewerkt. Voorts adviseren wij u na te gaan of het integriteitsbeleid voldoende is verankerd in de processen van de gemeente. Dan wordt het tevens mogelijk de werking van de maatregelen gericht op misbruik en oneigenlijk gebruik intern en extern periodiek te toetsen. Wij adviseren deze periodieke toets te integreren in de jaarlijkse interne toetsing van een aantal bedrijfsonderdelen zoals bedoeld in artikel 5 van de Financiële Verordening.

3.4.4 Voorwaardencriterium

Het voorwaardencriterium heeft betrekking op het voldoen aan voorwaarden: getoetst wordt of aan de (in wet- en regelgeving) gestelde voorwaarden is voldaan. Besteding en inning van gelden door een gemeente zijn aan bepaalde voorwaarden verbonden waarop door de accountant moet worden getoetst. Deze voorwaarden liggen vast in wet- en regelgeving (Algemene verbindende voorschriften van de Europese Unie, formele wetten, algemene maatregelen van bestuur, ministeriële regelingen, raadsbesluiten, verordeningen, richtlijnen, protocollen en dergelijke met een wettelijke grondslag en jurisprudentie). De gemeente Delft heeft begin 2005 voor het verantwoordingsjaar 2004 het normenkader en de daarop gerichte werkwijze ten behoeve van een rechtmatige verantwoording op basis van het voorwaarden criterium in beeld gebracht. Bovendien is aanvullend op bestaande interne controlemaatregelen begin 2005 de beheersorganisatie versterkt door de invoering van een subsidiemeldpunt en – informatiepunt per cluster.

Mede als gevolg van het intern tussentijds onvoldoende zichtbaar uitvoeren van controle op naleving van de door het rijk (en hieruit afgeleid door de gemeente) gestelde subsidievoorwaarden door de instellingen kan op dit moment niet op rationele wijze door accountantscontrole de vereiste zekerheid worden verkregen over de rechtmatigheid van de verrichte bestedingen in relatie tot de geldende externe wet- en regelgeving.

3.5 Overige accountantsverklaringen

In de jaarrekening 2004 van de gemeente Delft zijn de cijfers van Combiwerk opgenomen overeenkomstig de jaarrekening 2004 van Combiwerk. Wij hebben een goedkeurende accountantsverklaring afgegeven bij de jaarrekening 2004 van Combiwerk, zowel voor de getrouwheid als de rechtmatigheid. In de jaarrekening van de gemeente Delft is de deelneming in Combiservices B.V. (100% deelneming) gewaardeerd op basis van verkrijgingsprijs, zodat de resultaten niet zijn opgenomen. Bij de jaarrekening 2004 van Combiservices B.V. hebben wij eveneens een goedkeurende accountantsverklaring (getrouwheid) afgegeven.

3.6 Toelichting op oordeel inzake naleving verslaggevingsvoorschriften

Met ingang van boekjaar 2004 zijn de nieuwe verslaggevingsvoorschriften voor gemeenten en provincies van kracht geworden. Deze zijn vastgelegd in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV). Hieronder volgt een nadere toelichting op de balans per 1 januari 2004 en naleving van het BBV in 2004.

3.6.1 Balans per 1 januari 2004

Op grond van het BBV mag een aantal investeringen niet langer worden als materiële vaste activa worden gerubriceerd. Ook dienen op grond van de genoemde verslaggevingsvoorschriften de reserves en voorzieningen deels geherrubriceerd te worden. Teneinde de balanscijfers ultimo 2004 te kunnen vergelijken met de balanspositie ultimo 2003 is de beginbalans 2004 aangepast op basis van het BBV. In de balans per 31 december 2004 is als vergelijking opgenomen de gecorrigeerde beginbalans per 1 januari 2004. In de toelichting op de balans is aangegeven welke posten in de balans ultimo 2003 zijn gewijzigd om te komen tot de nieuwe beginbalans per 1 januari 2004.

Wij zijn nagegaan of de vergelijkende cijfers van de balans ultimo 2003 op correcte wijze zijn geherrubriceerd tot de beginbalans 2004 en of een en ander op toereikende wijze is toegelicht. Op grond hiervan concluderen wij dat de herrubricering in eerste instantie niet op correcte wijze had plaatsgevonden. Naar aanleiding van onze controle van de jaarrekening 2004 zijn correcties doorgevoerd.

3.6.2 Naleving Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV)

Bij de controle van de jaarrekening hebben wij aan de hand van de vragenlijst 'Jaarstukken BBV' vastgesteld dat de jaarrekening 2004 op hoofdlijnen voldoet aan het BBV. Met de organisatie hebben wij afgesproken dat in 2005 verdere verbeteringen zullen worden doorgevoerd teneinde de jaarrekening meer 'BBV-proof' te maken. De volgende aspecten zijn in de jaarrekening 2004 niet juist verwerkt:

- juist onderscheid materiële vaste activa met een economisch nut of investeringen in de openbare ruimte;
- om praktische redenen activeren van automatiseringshardware ten laste van een daartoe in het verleden gevormde voorziening;
- rechtstreeks verwerken van mutaties in reserves in de loop van het jaar;

e

- juist onderscheid tussen reserves en voorzieningen in de loop van het jaar;
- om praktische redenen aanhouden van voorzieningen voor regulier onderhoud van scholen.

Wij realiseren ons dat het onderscheid tussen materiële activa met een economisch nut of investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut niet altijd gemakkelijk is te maken. In dit verband noemen wij o.a. de investering in het voormalige terrein van de Gelatine fabriek Delft. Afhankelijk van de uiteindelijke bestemming zal eerst een definitieve keuze gemaakt kunnen worden.

Wij adviseren automatiseringshardware met ingang van 2005 onder toepassing van de activeringsgrens volgens verordening 212 op te nemen in de materiële vaste activa.

Met de inwerkingtreding van het BBV per 1 januari 2004 is het niet meer toegestaan rechtstreeks mutaties in reserves te verwerken. In de jaarrekening 2004 is echter voor een bedrag van per saldo € 127.000 ten onrechte rechtstreeks ten gunste van de reserves gebracht. Alle mutaties dienen voortaan via de resultaatbestemming op functie 980 te worden verantwoord, waarbij te allen tijde de gemeenteraad door middel van een raadsbesluit expliciet toestemming geeft voor de desbetreffende mutatie. De enige uitzondering hierop is een mogelijkheid die in artikel 62 lid 3 van het BBV ter zake van investeringen met een maatschappelijk nut geboden wordt.

Ten aanzien van de reserves en voorzieningen dienen voor de administratie de volgende grondslagen gehanteerd te worden:

- Bestemmingsreserves zijn op basis van raadsbesluiten gevormd om gelden beschikbaar te houden voor specifieke bestedingsdoelen.
- Onder de voorzieningen worden met ingang van 2004 opgenomen de nog niet bestede middelen verkregen van derden met een specifieke aanwending. Voorheen werden deze onder de bestemmingsreserves opgenomen.
- Voorzieningen zijn getroffen voor voorwaardelijke verplichtingen, verliezen en risico's die gekwantificeerd kunnen worden en hun oorzaak vinden in de periode tot en met het verslagjaar. Tevens mogen de kosten die gemaakt worden in het kader van activa en die worden toegerekend aan een aantal boekjaren opgenomen worden onder de voorzieningen. Hierbij geldt als voorwaarde dat het maken van deze kosten zijn oorsprong vindt in het begrotingsjaar of een voorafgaand begrotingsjaar, zoals bijvoorbeeld het groot onderhoud van gebouwen dat gepland kan worden.
- Het bedrag waarvoor reserves en voorzieningen in de balans zijn opgenomen dient gebaseerd te zijn op een geactualiseerde berekening.

Wij hebben vastgesteld dat het onderscheid tussen reserves en voorzieningen nog niet geheel volgens de hiervoor genoemde regels is verlopen, waardoor mutaties in de reserves, die in de loop van het jaar behandeld zijn als voorzieningen, niet via resultaatbestemming zijn verwerkt.

Het betreft de volgende reserves:

- Projecten EZH gelden en monumenten € 18 miljoen;
- Gemeentelijke huisvesting € 3,3 miljoen;
- Basispakket ICT € 2,6 miljoen;
- Diverse reserves tot een totaal bedrag van circa € 1,9 miljoen.

Wij merken op dat het resultaat 2004 door deze verwerkingwijze niet geheel juist is weergegeven; per saldo is het resultaat voor bestemming hierdoor circa € 1,5 miljoen te laag weergegeven. Omwille van de het juiste inzicht in het rekeningresultaat is het essentieel dat reserves in 2005 op juiste wijze via resultaatbestemming te muteren. Wij hebben deze fout meegenomen in de weging van onze controleverschillen.

Wij benadrukken dat het van belang is dat (bestemmings)reserves en voorzieningen adequaat worden onderbouwd mede om vast te stellen dat de gemeente voldoende middelen beschikbaar heeft om aan de te verwachten en ingeschatte toekomstige verplichtingen te kunnen voldoen en om de toereikendheid van de in de hiervoor in de balans opgenomen bedragen te beoordelen. In dat kader vragen wij u specifieke aandacht voor onderstaande voorzieningen. Voorts merken wij daarbij op dat nader beoordeeld moet worden of de kwalificatie als voorziening feitelijk nog wel actueel is. Wij benoemen de volgende voorzieningen:

- voorzieningen onderhoud welzijnsaccommodaties en onderhoud buitenkant scholen totaal € 2,5 miljoen;
- voorziening egalisatie gemeentelijk onderhoudsplan € 1,8 miljoen;
- voorzieningen WIW/Werk en Inkomen ad totaal € 13 miljoen.

3.7 Toereikendheid jaarverslag

Conform de hiervoor geldende voorschriften is door ons nagegaan of het jaarverslag de minimale wettelijk voorgeschreven informatie bevat en of de inhoud van dit verslag geen tegenstrijdigheden bevat met de door ons gecontroleerde jaarrekening. Op grond hiervan hebben wij vastgesteld dat de inhoud van het jaarverslag niet in strijd is met de jaarrekening.

3.8 Niet financiële beheershandelingen

Handelingen en beslissingen van niet-financiële aard vallen buiten de scope van de rechtmatigheidcontrole door de accountant. De accountant toetst deze handelingen en beslissingen niet inhoudelijk door gegevensgericht onderzoek. Volstaan wordt in dit kader met het beoordelen van het interne systeem van risico-afwegingen. Binnen dit systeem moeten voorwaarden zijn geschapen om risico's goed te kunnen beoordelen en in de tijd te kunnen volgen.

Wij hebben ons een beeld gevormd over de wijze van totstandkoming van de inventarisatie van de risico's en de getrouwe weergave van de hieruit mogelijk voortvloeiende financiële gevolgen in de paragraaf weerstandsvermogen van het jaarverslag. Op grond hiervan beschikken wij niet over aanwijzingen die een nader onderzoek naar de (financiële) gevolgen noodzakelijk maakt.

4 Controlebevindingen en aanbevelingen

4.1 Analyse resultaat 2004

Het totaal van de baten en lasten over 2004 kan als volgt worden weergegeven (in miljoenen euro's):

	Herziene begroting	Rekening	Afwijking
Lasten	(337)	(341)	(4)
Baten	212	239	27
Algemene dekkingsmiddelen	118	122	4
Saldo voor bestemming	(7)	20	27
Mutaties reserves verwerkt in programma's	-	2	2
Zuiver saldo voor bestemming	(7)	22	29
			
Onttrekkingen aan reserves	22	12	(10)
Dotaties aan reserves	(17)	(28)	(11)
Mutaties in reserves	5	(16)	(21)
			
Saldo na bestemming (voordeel)	(2)	6	8
	=====	=====	=====

De herziene begroting betreft de begroting na suppletore begrotingswijzigingen.

Uit het voorgaande kan worden afgeleid dat het zuiver rekeningresultaat over 2004 uitkomt op € 22 miljoen. In dit resultaat is inbegrepen dat, met betrekking tot de programma's voor een bedrag van € 1,8 miljoen (in bovenstaand overzicht afgerond op € 2 miljoen) aan mutaties rechtstreeks is verwerkt in de reserves, in plaats dat de verwerking in de reserves is verlopen via resultaatbestemming. Dit heeft ermee te maken dat deze reserves vóór correctie als voorzieningen waren gerubriceerd en derhalve mutaties direct verwerkt mochten worden.

Wij adviseren om in de toekomst scherper onderscheid te maken tussen resultaatbepaling en resultaatbestemming, door op de afzonderlijke programma's geen mutaties te verwerken vanuit de reserves. Deze mutaties dienen te worden goedgekeurd door middel van een daartoe door de Raad genomen besluit.

4.2 Financiële positie gemeente Delft

Het eigen vermogen bedraagt ultimo 2004 volgens de jaarrekening, exclusief het resultaat na bestemming volgend uit de programmarekening 2004, € 152 miljoen. Hiervan heeft € 93 miljoen betrekking op bestemmingsreserves. De algemene (vrije) reserve bedraagt vóór resultaatbestemming € 59 miljoen.

Uitgaande van de provinciale norm van 10% van de algemene uitkering -wat neerkomt op een bedrag van € 7,8 miljoen- voldoet de algemene reserve vóór de bestemming van het resultaat 2004 ruim aan de minimumeis. Wij adviseren u in het kader van de beoordeling van de benodigde omvang en eindstanden van de reserves en voorzieningen (zie paragraaf 3.6.2), tevens de benodigde omvang van de algemene (vrije) reserve te betrekken.

4.3 Kwaliteit resultaat na laatste begrotingswijziging

Het daadwerkelijke resultaat 2004 bedraagt € 4,4 miljoen (positief). Volgens de rapportage na de laatste begrotingswijziging betreffende 2004 bedroeg het resultaat € 1,8 miljoen negatief.

Het verschil wordt onder andere veroorzaakt doordat pas aan het einde van het boekjaar belangrijke voorzieningen, waaronder de voorziening voor oninbaarheid debiteuren in het algemeen en WWB in het bijzonder, en resultaten inzake het grondbedrijf worden geactualiseerd en bijgesteld. Doordat de voorzieningen tussentijds niet worden geactualiseerd is er gedurende het jaar geen inzicht in de effecten hiervan op het resultaat. Wij hebben het college geadviseerd ook gedurende het boekjaar, zoveel als mogelijk, de hoogte van de voorzieningen en de bijgestelde ontwikkelingen van de projecten in de grondexploitatie te analyseren en de effecten daarover zo vroeg mogelijk te communiceren.

4.4 Kwaliteit van de verslaggeving en de totstandkoming daarvan

4.4.1 Informatiewaarde van de jaarrekening 2004

Ten aanzien van kwaliteit van de opgeleverde jaarrekening 2004 door het College hebben wij de volgende aandachtspunten:

- De rekening van baten en lasten is conform raadsbesluit en aansluitend op de begroting per programma gepresenteerd.
- In het hoofdstuk financiële resultaat in 2004 van de jaarrekening wordt een samenvattende en beknopte toelichting gegeven op het resultaat. In de bijlage bij de jaarrekening is het totale overzicht met de resultaten vóór en na bestemming opgenomen. De informatiewaarde van de toelichting op de rekening van baten en lasten zou vergroot kunnen worden door naast de resultaten vóór en na bestemming zoals dat in het jaarverslag per programma is opgenomen, tevens een totaaloverzicht met de resultaten vóór en na bestemming per programma op te nemen in de bijlage bij de jaarrekening.

- De paragraaf incidentele en structurele baten en lasten geeft een korte toelichting op structurele componenten in het rekening resultaat. In de tabel van incidentele mee- en tegenvallers wordt ook kort ingegaan op de incidentele baten en lasten en de achtergronden daarvan. Ter verbetering van het inzicht in de behaalde resultaten achten wij het gewenst in de toekomst zowel de bedragen van de structurele en de incidentele baten en lasten in één schema naast elkaar te tonen.
- De balans en de toelichting daarop zijn tot het wettelijke minimum beperkt. De informatiewaarde voor de lezer van de jaarrekening kan worden vergroot als in de toekomst uitgebreidere toelichting wordt gegeven op specifieke posten.

Voor de eerste toepassing van het BBV achten wij de toelichting op de jaarrekening voldoende.

4.4.2 Kwaliteit totstandkoming jaarrekening

Wij hebben ook dit jaar geconstateerd dat het jaarverslag, de jaarrekening en de wettelijk verplichte paragrafen, met een strakke regie vanuit het regieteam, met een rol voor het vakteam Financiën en het vakteam strategie en control, o.a. ondersteund door de afdeling AO/IC en de financiële adviseurs, planmatig tot stand is gekomen. Regelmatig echter lopen het regieteam en de hierbij direct betrokken afdeling AO/IC, de financiële adviseurs en de controllers aan tegen vakteams die zowel in de tijd als inhoudelijk bij het verstrekken van toelichtingen de afspraken niet volledig nakomen. De consequenties van de invoering van het BBV en de daarop gebaseerde financiële verordening zijn zoveel mogelijk in een vroeg stadium onderkend en de organisatie is tijdig geïnformeerd over de achtergronden en inhoud van het BBV en de financiële verordening. Doelstelling hiervan was ondermeer de organisatie bewust te maken van de punten waaraan de jaarrekening van de gemeente Delft moet voldoen.

Het uiteindelijke proces van de totstandkoming van de jaarrekening is naar ons oordeel in de cruciale eindfase niet goed verlopen. Dit heeft ermee te maken dat men in de organisatie zich onvoldoende gerealiseerd hoe stringent de bepalingen van het BBV en in het verlengde daarvan de nieuwe financiële verordening nageleefd moeten worden. Dit proces werd bovendien nog extra bemoeilijkt doordat er landelijk nog het nodige aan jurisprudentie en interpretaties ontwikkeld moest worden. Dit heeft er toe geleid, dat de administratie in 2004 niet op alle punten goed gevoerd is. In dit verband noemen wij de verwerking van mutaties in de reserves, de voorzieningen en de materiële vaste activa.

Voorts waren in dit proces naar ons oordeel teveel mensen op gelijkwaardig niveau in de organisatie betrokken. Het proces was te versnipperd. Er was geen sprake van één verantwoordelijke functionaris die het geheel kon overzien en die bij onvoldoende oplevering harde afspraken kon maken. Wij adviseren deze functie in de toekomst te creëren. Daarbij kwam dat de toepassing van het BBV niet altijd tot de juiste verwerking heeft geleid, hetgeen heel veel druk heeft gelegd op de eindfase van het traject en tot een vertraging in de oplevering van de jaarrekening heeft geleid. Dit heeft tevens consequenties gehad voor de accountantscontrole. Zolang de jaarrekening niet is opgeleverd dient de controle te geschieden aan de hand van interne overzichten die periodiek wijzigen. Onze controle heeft hierdoor veel extra tijd in beslag genomen. Het proces van de totstandkoming en de controle van de jaarrekening 2004 overziende, concluderen wij dat dit proces met zeer veel inzet, maar niet optimaal is verlopen.

Evenals vorig jaar concluderen wij dat ten aanzien van met name de posten van de balans geldt, dat ondanks dat de aansturing en instructie vanuit het regieteam, de ambtelijke organisatie zich soms onvoldoende bewust lijkt van de noodzaak aandacht te geven aan de beheersing en documentatie van de activa en passiva per balansdatum en indien van belang ook tussentijds.

In verband met de complexiteit van het BBV en de financiële verordening en de eis tot naleving daarvan achten wij het noodzakelijk dat de kennis en de achtergronden hiervan vooral aanwezig is bij degenen, die verantwoordelijk zijn voor de juiste verwerking van financiële mutaties in de administratie. Naar onze mening zijn de administratieve functionarissen bij uitstek geschikt controle uit te voeren op de juiste toepassing van het een en het ander. Volgens ons is het op zich verantwoord dat alleen de budgethouders en budgetbeheerders en uiteindelijk het GMT verantwoordelijk gehouden worden voor de verwerking van mutaties en posten in de jaarrekening. Zij zullen echter meer adequate ondersteuning moeten organiseren om toepassing van de verslaggevingregels te verbeteren. De strenge regels en de ontwikkelingen rondom het BBV vereisen dat specialisten binnen de administratie worden opgeleid, die kunnen nagaan of de verwerking in de financiële administratie volgens het BBV plaatsvindt. Zij moeten daartoe naar onze mening ook bepaalde beslissende bevoegdheden krijgen.

Verbetering op bovenstaande punten zal resulteren in een efficiënter en effectiever totstandkoming van de jaarrekening en tussentijdse verslaglegging. Wij adviseren u te bevorderen dat de richtlijnen welke voortvloeien uit het BBV en de daarop gebaseerde financiële verordening door de organisatie goed worden toegepast.

4.5 Bevindingen inzake specifieke jaarrekeningposten

4.5.1 Materiële vaste activa

Evenals in 2003 hebben wij geconstateerd dat er projecten zijn waarop uitgaven zijn gedaan zonder dat hiervoor voorbereidingskrediet beschikbaar is gesteld, kredieten niet altijd tijdig worden afgesloten, dan wel dat de besteding van de toegekende kredieten uitblijft of dat sprake is van overbestedingen. Bovendien hebben wij geconstateerd dat in een aantal gevallen de boekwaarde van de materiële vaste activa negatief is. Het bestaan van een negatieve boekwaarde van de materiële vaste activa achten wij niet wenselijk.

Evenals in 2003 blijft ons advies dat ter zake van bovenstaande onderwerpen de procedures in 2005 beter opgevolgd worden en negatieve boekwaarden van de materiële vaste activa worden voorkomen.

Uit 2003 waren ontvangen subsidie tot een bedrag van € 4 miljoen negatief opgenomen onder de materiële vaste activa. Deze subsidie wordt besteed aan investeringen van de gemeente Delft in het kader van gemeentelijk preventiebeleid en de steun aan de zusterstad in Turkije. Deze subsidies zijn in het kader van de eerste toepassing van het BBV op 1 januari 2004 op de materiële vaste activa gecorrigeerd en opgenomen onder de voorzieningen.

Wij achten dit een correcte verwerking.

Per balansdatum bestaat het voornemen de Phoenix parkeergarage en parkeergarage de Hoed met een verkoopopbrengst van totaal € 3,4 miljoen in 2005 onder te brengen in een aparte vennootschap, waarvan de gemeente Delft (deels) het eigendom zal verwerven. Definitieve besluitvorming over de uitwerking van dit voornemen zal nog plaats vinden. In afwijking van het besluit van de Raad in 2004 is daarom besloten de parkeergarages niet ten laste van de programmarekening in 2004 af te boeken, maar per balansdatum op te nemen als materiële vaste activa.

Gezien de voortschrijdende ontwikkelingen in 2004 rondom de verzelfstandiging van de parkeervoorzieningen achten wij de activering per balansdatum juist.

Inzake het beheer en de bewaking van de eigendom van materiële vaste activa worden door de clusters eigen registraties van bedrijfsmiddelen bijgehouden. Bij het opstellen van de jaarrekening wordt uitgegaan van een centrale intracomptabele activaregistratie, die wordt bijgehouden door het Vakteam Financiën. Wij hebben vastgesteld dat het geen algemeen gebruik is dat van vaste activa welke zijn opgenomen in de jaarrekening wordt vastgesteld dat ze ook daadwerkelijk nog in gebruik zijn en de waarde vertegenwoordigen waarvoor ze in de jaarrekening zijn geregistreerd. Per balansdatum heeft het Vakteam Financiën van een beperkt aantal vakteams deze bevestiging gehad.

In het kader van het jaarrekeningproces zullen nadere eisen gesteld moeten worden aan de decentrale registraties en de te leveren informatie. Wij adviseren u evenals vorig jaar het hanteren van decentrale en centrale activaregistraties, zoals die in de huidige vorm bestaan te heroverwegen, dan wel met elkaar duidelijke opleveringsafspraken te maken om voor de jaarrekening te komen tot een consolidatie van de decentrale registraties.

Wij hebben vastgesteld dat uitgevoerde werkzaamheden in het kader van (groot) onderhoud en riolering tot en met 2003 worden geactiveerd onder de materiële vaste activa en worden afgeschreven in 25 jaar. Met ingang van 2004 worden de investeringen in groot onderhoud en renovaties, zoals riolen, afgeschreven in een looptijd die in overeenstemming is met de –na groot onderhoud en renovatie– resterende levensduur van het betreffende activum. Wij merken hierbij op dat voor onderhoudswerkzaamheden er ook voorzieningen zijn opgenomen in de jaarrekening. Deze voorzieningen betreffen met name:

- De voorziening onderhoud welzijnaccommodaties € 1.678.000 (besteed in 2004 € 20.000)
- Onderhoud buitenkant scholen € 780.000 (besteed in 2004 € 621.000)

Naar onze mening dient van deze voorzieningen in 2005 te worden vastgesteld of deze voorzieningen gezien de grondslag van activering van groot onderhoud terecht in de jaarrekening zijn opgenomen. Wij merken hierbij op dat uitgaven voor niet gepland onderhoud dat zich in enig jaar voordoet in het kader van het BBV als kosten dienen te worden aangemerkt.

In de financiële verordening 212 welke per 1 januari 2004 van kracht is geworden zijn afschrijvings-termijnen vastgelegd voor de verschillende activacategorieën. Het is echter in de praktijk niet altijd duidelijk onder welke categorie van activa bepaalde investeringen vallen. Binnen een hiervoor bestaande procedure wordt de keuzen hierover nu genomen door de budgethouders. Volgens art.9 lid 19 van de financiële verordening kan het college in omstandigheden afwijkingen toestaan onder de afspraak dat deze schriftelijk gemotiveerd worden en éénmaal per vier jaar ter kennis gebracht worden van de raad.

Wij adviseren de interne procedure die voor de beslissing over de keuze van de activacategorie bestaat aan te passen op het bepaalde in de financiële verordening.

Wij hebben vastgesteld dat het voorkomt dat in 2004 van de financiële verordening afwijkende afschrijvingstermijnen voor de in de verordening genoemde categorieën vaste activa zijn gehanteerd. Deze afschrijvingslasten ten bedrage van € 190.000 zijn derhalve onrechtmatig.

Wij adviseren de betreffende afschrijvingen in 2005 te corrigeren.

De investeringen in hardware en software worden niet overeenkomstig de financiële verordening als investering in ICT verwerkt in de materiële vaste activa. De betreffende investeringen van totaal € 1,5 miljoen zijn in 2004 om praktische redenen ten laste van de voorziening Basispakket ICT gebracht. Wij merken hierbij op dat de betreffende voorziening aangemerkt had moeten worden als bestemmingsreserve. De verwerking van de betreffende investeringen in ICT in 2004 heeft onrechtmatig plaatsgevonden. De afschrijvingslasten zijn afhankelijk van de afschrijvingsduur van 3 tot 5 jaar voor maximaal € 500.000 te laag.

Wij hebben begrepen dat de hiervoor beschreven verwerkingswijze met ingang van 2005 wel overeenkomstig de financiële verordening en het BBV zal plaats vinden.

De indeling in materiële vaste activa met economisch nut en materiële vaste activa in de openbare ruimte met maatschappelijk nut is niet in alle gevallen eenduidig te maken. Wij hebben vastgesteld dat investeringen in activa met economisch nut in 2004 opgenomen hadden moeten worden onder de activa in openbare ruimte met maatschappelijk nut. De boekwaarde van deze activa bedraagt per 31 december 2004 € 417.000.

Gezien het financiële belang van bovenstaande onrechtmatige verwerking van investeringen, adviseren wij deze posten in 2005 te herrubriceren.

4.5.2 Voorraden niet in exploitatie genomen bouwgronden en bouwgronden in exploitatie

Balanspositie en resultaten Grondbedrijf

Onder de post voorraden in de jaarcijfers van de gemeente Delft is onder andere de boekwaarde opgenomen van de onderhanden projecten van het Grondbedrijf. In 2003 waren deze projecten, tezamen met bedrijfsmiddelen Spoorzone, verantwoord onder de materiële vaste activa. De boekwaarde van deze post ultimo 2004 bedraagt € 54,1 miljoen (2003: € 13,3 miljoen, exclusief de bedrijfsmiddelen Spoorzone) en kan als volgt worden weergegeven. De cijfers zijn ontleend aan de jaarrekening 2004 en het MPV 2005-2008.

(in miljoenen)	2004	2003
Actieve exploitaties	22,9	(10,2)
Niet actieve exploitaties	31,2	23,5*
Boekwaarde per 31 december (Jaarrekening)	54,1	13,3
Af: voorzieningen per 31 december (MPV)	(16,2)	(22,7)
Totaal exploitaties	37,9	(9,4)

* gecorrigeerd voor de bedrijfsmiddelen Spoorzone (€ 17,8 miljoen); in 2004 zijn de bedrijfsmiddelen Spoorzone niet als niet actieve grondexploitatie in bovenstaand overzicht opgenomen.

Voor een goed inzicht in de financiële positie van het Grondbedrijf dienen de toekomstige resultaten van de complexen in aanmerking te worden genomen. De analyse hiervan aan de raad vindt plaats door middel van het MPV. De hieruit voortvloeiden financiële gevolgen zijn grotendeels overeenkomstig het MPV verwerkt in de jaarrekening.

Zo zijn de voorzieningen in het MPV opnieuw ingeschat op basis van actuele berekeningen per complex naar de stand per 1 januari 2005 en als zodanig opgenomen in de jaarrekening ultimo 2004. De voorziening voor het complex 'Harnaschpolder bedrijvenschap' is aangepast op het MPV. De gemeente Delft is slechts voor 33,3% risicodragers (de overige risicodragers zijn de gemeente Den Haag en de gemeente Midden-Delfland). De getroffen voorziening bedraagt € 1,5 miljoen en is naar de huidige stand van zaken toereikend.

Het MPV 2005-2008 bestaat uit twee (onder-)delen. Het eerste deel gaat in op het beleid en de uitvoeringsaspecten van zowel het Grondbedrijf als het Erfpachtbedrijf. Tevens wordt hierin inzicht gegeven in het verloop van zowel reserves en voorzieningen in relatie tot de exploitaties als ook 'overige reserves en voorzieningen'. Het tweede deel bevat een gedetailleerd inzicht in de individuele grondexploitaties, waarin onderscheid wordt gemaakt tussen actieve exploitaties (inclusief samenwerkingsverbanden), niet-actieve exploitaties (in voorbereiding), overige complexen (activiteiten).

Actieve exploitaties

De gronden in exploitatie worden gewaardeerd op contante waarde, zijnde het toekomstige te verwachten resultaat. Op basis hiervan kunnen deze complexen als volgt worden weergegeven:

(in miljoenen euro's)	MPV 2005	MPV 2004
Exploitaties met positief resultaat	16,8	20,7
Exploitaties met negatief resultaat	(12,7)	(10,1)
Verwacht positief eindsaldo per 31 december	4,1	10,6
Voorzieningen exploitaties met negatief resultaat	13,1	11,6
Totaal saldo per 31 december	17,2	22,2

Ten opzichte van het MPV 2004-2007 is het verwachte eindsaldo verslechterd met € 6,5 miljoen, namelijk van € 10,6 miljoen naar € 4,1 miljoen. Deze verslechtering heeft een aantal oorzaken. Ten eerste heeft in 2004 een tussentijdse winstneming conform raadsbesluit plaatsgevonden in het complex 'Tanthof' (- € 7,5 miljoen). Daarnaast zijn in het MPV 2005 de verwachte eindwaarden contant gemaakt tegen een percentage van 2,0% tegen 6% (omslagrente 2004) in het MPV 2004. Daarnaast is een viertal complexen in 2004 actief geworden (in totaal + € 3,4 miljoen), waarvan het complex 'IKEA' het positief bijdraagt in de verbetering van de contante waarde. Tot slot hebben zich bij diverse complexen wijzigingen voorgedaan in de eindwaarde, en daarmee in de contante waarde, als gevolg van 'grondexploitatietechnische' oorzaken. Geen van deze oorzaken heeft leidt tot een mutatie groter dan € 0,5 miljoen.

Het MPV maakt geen deel uit van de jaarrekening. De voorzieningen op het onderhanden werk zijn naar ons oordeel juist bepaald met inachtneming van de eisen van het BBV. Wij benadrukken dat de toekomstige financiële positie afhankelijk is van de feitelijke realisatie van de geprognosticeerde voordelige resultaten. Van belang daarbij is dat de dekkingsmiddelen blijvend worden gevolgd via het MPV teneinde een helder inzicht te behouden in de toekomstige financiële positie van het Grondbedrijf.

Gronden niet in exploitatie

In 2004 is een analyse gemaakt van de complexen (projecten) niet in exploitatie. Door middel van het identificeren van de risicodragers van een complex of activiteit en ten laste of ten gunste waarvan het eindresultaat van een complex of activiteit wordt gebracht, is beoordeeld aan welk vakteam een complex of activiteit toebehoort. Hierbij is onderscheid aangebracht in de complexen die toebehoren aan het Grondbedrijf, complexen die toebehoren aan een ander vakteam en overige activiteiten ten behoeve van het Grondbedrijf of een ander vakteam. Onder de overige activiteiten worden onder meer complexen 'Spoorzone' en 'Delft Instruments' gecategoriseerd.

De gronden niet in exploitatie hebben betrekking op projecten die nog niet in exploitatie zijn genomen en projecten die in een voorbereidend stadium verkeren.

De boekwaarde van deze projecten bedraagt ultimo 2004 € 18,2 miljoen. Ten opzichte van 2003 is dit een stijging van € 1,8 miljoen. Vier complexen vertegenwoordigen gezamenlijk 97% van de totale boekwaarde en betreffen ‘Technopolis’ (€ 10,8 miljoen), ‘Vulcanusweg - de Boer’ (€ 4,2 miljoen), ‘Station-Zuid’ (€ 1,6 miljoen) en ‘Nieuwelaan 178/Arbeidsbureau’ (€ 1,2 miljoen). De mutaties in deze projecten worden voornamelijk veroorzaakt door aankoop en verkoop van onroerend goed (grond en gebouwen). De waardering geschiedt tegen verkrijgingsprijs, met dien verstande dat ultimo 2004 voor een bedrag van € 3,1 miljoen aan voorzieningen is getroffen voor gronden niet in exploitatie. Daarnaast is ultimo 2004 de getroffen voorziening voor ‘Technopolis’ (€ 7,2 miljoen) opgenomen in het ‘weerstandsvermogen’. Voor de projecten waarvoor geen voorziening is getroffen is de belangrijkste reden gelegen in de verwachte (bedrijfs-) waarde van het hieraan ten grondslag liggende onroerend goed en de plannen voor het op termijn in exploitatie nemen van de desbetreffende gronden en gebouwen.

Gelet op het voorgaande is een periodieke analyse en waardebepaling (bedrijfswaarde) van het onroerend goed in relatie tot de planvorming van belang en tijdig voorziening (afwaardering) te treffen indien daar aanleiding toe is.

Grondexploitaties niet behorend bij het Grondbedrijf

Het Grondbedrijf beheert een vijftal exploitaties, waarvan de eindresultaten niet ten gunste of ten laste van het Grondbedrijf komen. Deze exploitaties zijn onder te verdelen in actieve exploitaties (3), niet actieve exploitaties (1) en samenwerkingsverbanden (1). De boekwaarde van deze projecten bedraagt ultimo 2004 € 1,8 miljoen. Ten opzichte van 2003 is dit een stijging van € 0,4 miljoen. De actieve exploitaties maken 96% van de boekwaarde uit.

Twee van de drie actieve complexen (‘Die Delfgaauwse Weye’ en ‘Doelengebied 2a en 2b’) worden gefinancierd met MR-ISV-gelden en hebben derhalve ultimo 2004 boekwaarde van nihil. Het overige actieve complex betreft ‘Brandweer’ en heeft een boekwaarde van € 1,7 miljoen. De contante waarde van deze complexen bedraagt gezamenlijk € 0,2 miljoen nadelig. Hier staat een voorziening van € 0,3 miljoen tegenover.

4.5.3 Financiële vaste activa

Uitzettingen met een rentetypische looptijd ≥ 1 jaar

Onder de langlopende overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van ≥ 1 jaar ad € 26,5 miljoen is een vordering op het Stadsgewest Haaglanden begrepen van € 12,3 miljoen. Deze vordering is in 2002 ontstaan uit hoofde van de bijdrage die Delft levert aan het regionaal fonds Bereikbaarheidsoffensief Haaglanden (BOR). De bijdrage van de regio Haaglanden bedraagt totaal € 145 miljoen. De Rijkssuppletie is totaal 140 miljoen. Het fonds dient ter bekostiging van een aantal omvangrijke infrastructurele projecten in de komende jaren, zoals de ontwikkeling van een knooppunt openbaar vervoer. In afwachting van de uitvoering van de projecten is de vordering vooralsnog als langlopende vordering onder de financiële vaste activa opgenomen. Gezien de hoogte van de vordering achten wij het gewenst dat de gemeente jaarlijks bevestiging gaat vragen van het verloop van de projecten, zodat kan worden vastgesteld of en in hoeverre verantwoording van de investeringen in de projecten onder de materiële vaste activa in de jaarrekening van de gemeente Delft noodzakelijk is.

4.5.4 Vorderingen

WWB debiteuren

Met de invoering van de WWB komen alle ontvangsten uit hoofde van de WWB debiteuren volledig ten gunste aan de gemeente. Dit betekent anderzijds dat de gemeente ook het volledige economische risico over deze debiteuren loopt. Om deze reden worden de debiteuren gewaardeerd tegen nominale waarde onder aftrek van een eventueel noodzakelijk geachte voorziening voor oninbaarheid. Ultimo 2003 is deze voorziening voor het eerst bepaald.

In 2003 ontbrak er een gedegen analyse van de vorderingen bij het opstellen van de jaarrekening op grond waarvan is de besloten alleen de WWB vorderingen voorzichtigheidshalve tegen 20% van de nominale waarde te waarderen. Het voordeel hieruit ad € 1,6 miljoen is in 2003 aan de voorziening werk en inkomen toegevoegd.

In het verslagjaar 2004 is een nadere analyse verricht op de samenstelling van het totaal aan bijstandsvorderingen per categorie en heeft de sector WIZ aan de hand van deelwaarnemingen per categorie de afloop per ontstaansjaar van de vorderingen bepaald. Op basis van deze informatie zijn de uitgangspunten die ultimo 2003 werden gebruikt bij het bepalen van de voorziening voor dubieuze (WWB) debiteuren herijkt. Ultimo 2004 zijn alle bijstandsvorderingen in de waardering betrokken. Naast de WWB-vorderingen zijn tevens de vorderingen uit hoofde van de bijzondere bijstand alsmede de vorderingen uit hoofde van de IOAW, IOAZ en het besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) in de waardering betrokken. Tevens is de voorziening voor dubieuze (WWB) debiteuren herijkt op basis van de nieuwe uitgangspunten.

Als gevolg hiervan is staat nu tegenover de totale debiteurenpositie van € 12,8 miljoen een voorziening voor dubieuze debiteuren van € 7 miljoen. Hiermee is derhalve de waardering van de vorderingen op circa 45% gesteld. Het incidentele voordeel van de hogere waardering van de WWB vorderingen ten opzichte van 2003 (waardering op 20%) van rond € 1,9 miljoen is rechtstreeks toegevoegd aan de voorziening werk en inkomen. Het incidentele voordeel ad circa € 1,7 miljoen welke is ontstaan uit het waarderen van de overige bijstandsvorderingen is via het resultaat toegevoegd aan de voorziening werk en inkomen.

Ten aanzien van de verwerking van het incidentele voordeel van de hogere waardering van de WWB vorderingen merken wij op dat het bedrag van € 1,9 miljoen niet rechtstreeks, maar via het resultaat aan de voorziening werk en inkomen had moeten worden toegevoegd. Omdat een en ander per saldo geen consequenties voor het resultaat voor bestemming heeft, hebben wij geen correctie van de rekening van baten en lasten voorgesteld.

De huidige waardering van bijstandsdebiteuren ligt in lijn met de waardering die bij andere gemeenten wordt toegepast. De gemeente is wel van een conservatieve waardering gegaan naar een reële waardering. Op basis van onderzoeken naar bijstandsvorderingen uit voorgaande jaren is de huidige waardering te rechtvaardigen. Wij bevelen aan de voorziening gedurende het komende jaren periodiek te herijken op basis van beschikbare ervaringscijfers en de resultaten dienovereenkomstig tussentijds te verantwoorden waardoor gedurende het jaar een juist beeld wordt verkregen van de resultaatontwikkeling en de financiële positie.

Debiteurenconversie

Begin 2003 heeft een conversie plaatsgevonden binnen de debiteurenadministratie. Nadien is gebleken dat er onduidelijkheid bestond omtrent de achtergrond van een aantal vorderingen.

Wij hebben geconstateerd dat inmiddels bijna alle verschillen intern zijn uitgezocht en verwerkt in de administratie. De laatste verschillen zullen in 2005 in overleg met applicatiebeheer worden uitgezocht en afgewikkeld.

Debiteuren, niet zijnde belastingen

Bij onze controlewerkzaamheden van debiteuren, niet zijnde vorderingen inzake heffing van gemeentelijke belastingen, hebben wij vastgesteld dat er op balansdatum een omvangrijke vordering van ruim € 700.000 uit 2002 nog niet betaald is. Het betreft een vordering in de vorm van een kortlopende lening inzake de verkoop van grond in het verleden. Tegenover deze vordering heeft de Gemeente destijds beperkte zekerheden verkregen. Voorzichtigheidshalve is in 2004 tegenover de vordering een voorziening getroffen van € 380.000.

Waardering belastingdebiteuren

Het saldo van de debiteuren uit hoofde van belastingen is ten opzichte van 2003 gedaald met € 0,4 miljoen tot circa € 3,7 miljoen. De daling van het saldo heeft grotendeels betrekking op oude debiteuren waardoor het risico gedurende 2004 behoorlijk is verminderd. In het saldo is begrepen een voorziening voor oninbaarheid ad € 0,8 miljoen. Deze voorziening wordt conform voorgaande jaren bepaald op basis van een percentage van het openstaande saldo.

4.5.5 Reserves algemeen

Voor een nadere specificatie van de voorzieningen verwijzen wij u naar de toelichting op de jaarrekening. Voor zover daar aanleiding voor is gaan wij in navolgende paragrafen nader in op enkele reserves.

In het kader van de BBV dat met ingang van 2004 is ingevoerd, is het van belang dat (bestemmings)reserves en voorzieningen adequaat worden onderbouwd, mede om vast te stellen dat de gemeente voldoende middelen beschikbaar heeft om aan de te verwachten en ingeschatte toekomstige verplichtingen te kunnen voldoen en om de toereikendheid van de in de hiervoor in de balans opgenomen bedragen te beoordelen.

In de BBV wordt aan de reserves en voorzieningen ten opzichte van voorgaande jaren een andere inhoud gegeven. Hieronder gaan wij in op het onderscheid tussen reserves en voorzieningen op grond van de BBV en de consequenties voor de administratieve verwerking en de verantwoording in de jaarrekening.

- In artikel 43 van de BBV wordt onderscheid gemaakt tussen de algemene reserve en bestemmingsreserves. Een bestemmingsreserve is een reserve waar de raad een bepaalde bestemming aan heeft gegeven. Mutaties in de reserves geschieden buiten de staat van baten en lasten om. Deze worden via de zogenoemde resultaatbestemming verwerkt en worden derhalve niet in de staat van baten en lasten verwerkt.
- In artikel 44 van de BBV wordt geregeld voor welke uitgaven een voorziening gevormd mag worden. Een belangrijk uitgangspunt daarbij is dat voorzieningen een schatting zijn van voorzienbare lasten in verband met risico's en verplichtingen waarvan de omvang en tijdstip van optreden onzeker is en die hun oorzaak vinden vóór de balansdatum. Tevens kunnen voorzieningen worden gevormd voor verplichtingen van het in de tijd onregelmatig gespreid zijn van kosten welke betrekking hebben op activa, zoals groot onderhoud van gebouwen. De van derden verkregen middelen die een specifiek bestedingsdoel hebben (door de geldverstrekker zijn geormerkt) dienen eveneens tot de voorzieningen gerekend te worden. Dit betreft voornamelijk nog niet bestede subsidies. In tegenstelling tot reserves zijn voorzieningen verplichtingen aan derden. Verwerking van dotaties aan voorzieningen dienen zichtbaar via de staat van baten en lasten te geschieden. Bestedingen van voorzieningen moeten rechtstreeks via de voorzieningen te worden verwerkt en lopen dus niet via de rekening van baten en lasten.

In het kader van het BBV is het van belang dat (bestemmings)reserves en voorzieningen adequaat worden onderbouwd, mede om vast te stellen of de gemeente voldoende middelen beschikbaar heeft om aan de te verwachten en ingeschatte toekomstige verplichtingen te kunnen voldoen en om de toereikendheid van de in de balans opgenomen bedragen te beoordelen. In tegenstelling tot de reserves mag aan de voorzieningen geen rente meer worden toegevoegd. Om de vergelijking van de reserves en de voorziening ultimo 2004 met 2003 mogelijk te maken, zijn de reserves en voorzieningen van 31 december 2003 ingedeeld volgens het BBV. De wijzigingen die hiervan het gevolg zijn in de balans per 31 december 2004 zijn toegelicht in het hoofdstuk algemeen van de toelichting op de balans.

4.5.6 Algemene reserve

Onderstaand overzicht geeft het verloop van de algemene reserve in 2004 weer.

(in miljoenen euro's)	Saldo 1 januari	Saldo 31 december
Algemene reserve	41.496	
Algemene reserve A	-	15.682
Algemene reserve B	-	38.070
Algemene reserve C	-	15.189
Algemene reserve Grondbedrijf	3.015	7.745
BCF	(2.560)	(1.648)
Combiwerk	-	(1.201)
	41.951	73.837
Correctie C	-	(15.189)
Totaal algemene reserve	41.951	58.648

Ultimo 2003 was er één post algemene reserve. In 2004 is besloten deze post te splitsen in drie onderdelen, namelijk algemene reserve A, B en C.

- De algemene reserve A zal in beginsel alleen muteren door toevoeging van het resultaat, voorzover niet anderszins bestemd.
- Aan de algemene reserve B wordt jaarlijks een bedrag toegevoegd ter dekking van een structureel tekort op de exploitatierekening, dat in 1998 is ontstaan door het wegvallen van dividendopbrengsten bij verkoop van de deelneming in EZH. Het tekort op de gemeentelijke exploitatierekening wordt opgeheven door ten gunste van de exploitatie een rentebate te verantwoorden tegenover een rentelast onder de algemene dekkingsmiddelen. De betreffende bate voor de exploitatie bedraagt 5% van het onder de noemer reserve B opgenomen bedrag.
- De algemene reserve C dient ter dekking van de afschrijvingslasten van activa. In tegenstelling tot de algemene reserves A en B heeft de algemene reserve C een concrete bestemming.

Op grond van het vorenstaande hebben wij geadviseerd de algemene reserve C voor het bedrag van € 15 miljoen als een bestemmingsreserve aan te merken. In tegenstelling tot eerder genomen besluiten is de algemene reserve C in de jaarrekening van 2004 daarom als bestemmingsreserve opgenomen.

4.5.7 Algemene reserve grondbedrijf

Inleiding

De algemene reserve van het grondbedrijf ad € 7,7 miljoen is de enige vrije reserve binnen het grondbedrijf. Voeding van deze reserve geschiedt vanuit de winstgevende grondexploitaties. Onttrekkingen aan deze reserve vinden o.a. plaats ten behoeve van het treffen van voorzieningen voor de nadelige saldi van grondexploitaties en het erfpachtbedrijf, alsmede door de jaarlijkse afoming. Voor alle grondexploitaties met een nadelig saldo is een voorziening getroffen. Op basis van alle bestaande plannen en projecten is een staat van de reserves en voorzieningen opgesteld. Het grondbedrijf proces is een dynamisch proces, waarbij o.a. de marktinvoeden zich behoorlijk kunnen doen laten gelden. Dit soort ontwikkelingen zijn direct van invloed op het verloop van de reserves en voorzieningen. Uiteraard worden een aantal veronderstellingen gehanteerd zoals geen vertraging in de uitvoering van de exploitaties, een rente- of inflatiecompensatie van jaarlijks (thans) 2% over de reserves en voorzieningen.

Financiële positie grondbedrijf op basis van de inzichten per 31 december 2004

De financiële positie van het grondbedrijf kan als volgt worden weergegeven naar de stand per 31 december 2004. De cijfers zijn ontleend aan de jaarrekening 2004 en het MPV 2005-2008 (in miljoenen euro's).

Algemene reserve grondbedrijf		7,7
Reserve weerstandsvermogen grondbedrijf		8,2
		15,9
Af: diverse bijdragen en afomingen 2004-2007*		(20,6)
		(4,7)
Bij: saldo actieve complexen	17,2	
bijdragen uit overige complexen	2,1	
		19,3
Verwachte financiële positie grondbedrijf		14,6
Verwachte financiële positie grondbedrijf		6,4

* op basis van de programmabegroting 2004-2007

Op basis van het MPV 2005-2008 en de daaraan ten grondslag liggende berekeningen van de te verwachten exploitatiesaldi van de actieve complexen, leiden wij af dat de financiële positie van het grondbedrijf zich na 31 december 2004 ontwikkelt tot een positief saldo van circa € 14,6 miljoen. Hierbij is overigens geen rekening gehouden met projecten die nog niet in exploitatie zijn genomen en projecten die in een voorbereidend stadium verkeren. De boekwaarde van deze projecten bedraagt ultimo 2003 € 18,2 miljoen. Hiertegenover staan voorzieningen voor een bedrag van € 3,1 miljoen. Dit impliceert dat over € 15,1 miljoen risico wordt gelopen. Hier staan diverse onroerende goederen tegenover, die redenen vormen voor het niet treffen van verdere voorzieningen.

Vastgesteld kan worden dat op basis van de momenteel bekende informatie en inzichten de financiële positie van het grondbedrijf van voldoende omvang is om eventuele nieuwe toekomstige tekorten door tegenvallende marktomstandigheden te kunnen opvangen. Hierbij moeten overigens in ogenschouw worden genomen dat afomingen vooreerst kunnen plaatsvinden na (positieve) afsluiting van exploitaties, dan wel tussentijds, indien een afzonderlijk deel van de exploitatie is opgeleverd en dit ook (gelet op het de totale financiële positie van het grondbedrijf) verantwoord is.

Evenals in voorgaande jaren benadrukken wij dat de toekomstige financiële positie afhankelijk is van de feitelijke realisatie van de geprognosticeerde (voordelige) resultaten. In dat kader is een tussentijdse evaluatie en bijstelling van de exploitatieberekeningen en de financiële positie een belangrijk aandachtspunt.

Meerjarig verloop van de algemene reserve

Uit het meerjarige verloop van de reserve grondbedrijf wordt duidelijk dat deze reserve niet onuitputtelijk is. Tot 2008 zijn de aflopende grondexploitaties die sluiten met een voordeling saldo in ogenschouw genomen. Na 2008 wordt de algemene reserve niet meer gevoed vanuit winstgevendende plannen en sluit de algemene reserve met een saldo van € 6,4 miljoen. Dit alles gebaseerd op de huidige inzichten en ontwikkelingen. Dat er uiteindelijk nog een verandering optreedt, is niet ondenkbeeldig. Dit impliceert, dat er in de nabije toekomst zeer kritisch gekeken moet worden naar de financiering van de te stellen of gestelde ruimtelijke doelen.

Overige activiteiten van (niet onder beheer van het grondbedrijf)

Dit betreft projecten die onder beheer zijn van andere vakteams dan het grondbedrijf en die derhalve niet als actieve of niet actieve grondexploitaties dienen te worden gezien. De totale boekwaarde van deze projecten bedraagt ultimo 2004 € 30,6 miljoen. Ten opzichte van 2003 is dit een stijging van € 6,7 miljoen. De twee grootste projecten zijn 'Delft Instruments' (€ 6,2 miljoen) en 'Spoorzone' (€ 24,1 miljoen). De stijging in 2004 wordt grotendeels veroorzaakt door verwervingen van onroerend goed voor het project 'Spoorzone' (€ 5,2 miljoen).

Voor zowel het project 'Delft Instruments' als het project 'Spoorzone' is de verwachting dat de huidige boekwaarde kan worden terugverdiend. Derhalve zijn geen voorziening getroffen. Het project 'Delft Instruments' zal in de toekomst worden ingebracht in het project 'Spoorzone'.

Ten aanzien van de overige projecten kan worden opgemerkt dat er door het grondbedrijf terzake een aantal voorzieningen zijn gevormd, te weten wegens:

- 'risico's bouwrijpmaken onderhanden werk' (€ 1,0 miljoen);
- 'Waardevermindering pand C-1000' (€ 1,3 miljoen).

4.5.8 Negatieve reserves

Voor de negatieve reserves ultimo 2004 geldt, dat vanuit het oogpunt van financiële control een negatieve stand niet gewenst is. Er dient aanvulling tot een positief saldo plaats te vinden, zo nodig op basis van een meerjarendeekkingsplan. Wij merken hierbij op dat als een negatieve reserve deel uitmaakt van de algemene reserve en betrekking heeft op een organisatieonderdeel van de gemeente, er voor dat organisatieonderdeel wel sprake mag zijn van een negatieve stand. In principe is er dan geen sprake van een afzonderlijke (negatieve) bestemmingsreserve, doch een negatief onderdeel van de algemene reserve. De 'Reserve voor egalisatie van de resultaten Combiwerk' zou als zodanig bestempeld kunnen worden. Het zelfde geldt voor het BTW-compensatiefonds (BCF). De Gemeente Delft heeft ten behoeve van de invoering van het BCF een aanpak gekozen, waarbij periodiek de stand van zaken over de invoering van BCF wordt beoordeeld en zo nodig wordt bijgestuurd. Per saldo is Delft gelet op de stand van het fonds een nadeelgemeente, zij het dat dit nadeel beperkt te noemen is. Dit kan echter van jaar op jaar, ten gevolge van met name de fluctuaties in het investeringsplan en de consequenties voor de gemeente Delft als gevolg van de nacalculatie van de effecten van de invoering van het BCF door het Rijk, positieve dan wel negatieve verschillen geven. Te verwachten is dat in de komende jaren de positie van de gemeente Delft definitief kan worden opgemaakt. Eerst dan kan door de Raad definitief besloten worden het saldo van de reserve BTW compensatiefonds ten laste van de algemene reserves te brengen.

4.5.9 Bestemmingsreserves

In verband met de invoering van de BBV heeft de gemeente op grond van interpretatie van de betreffende wetsartikelen op 1 januari 2004 een aantal bestemmingsreserves gedurende het verslagjaar gekenmerkt als voorzieningen. Dit betreft zowel een aantal voorzieningen die strekken tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren als een voorziening voor op de balansdatum bestaande verplichtingen en risico's waarvan de omvang redelijkerwijs is in te schatten. Gezien de inmiddels verschenen interpretaties van de commissie BBV, die mede bedoeld zijn voor harmonisering van de interpretaties en de toepassingen van wetsartikelen, dienen de desbetreffende voorzieningen die strekken tot gelijkmatige verdeling van lasten te worden aangemerkt als bestemmingsreserves. Op grond hiervan heeft correctie plaatsgevonden en zijn de desbetreffende posten op 31 december 2004 voor totaal € 7,8 miljoen (31 december 2003 € 6 miljoen) opgenomen onder de bestemmingsreserves.

Ultimo 2004 was een voorziening opgenomen betreffende de EZH gelden die uit de opbrengst van de verkoop van de aandelen EZH zijn ontvangen en op grond van raadsbesluiten in het verleden aan diverse projecten kunnen worden besteed. Ultimo 2004 bedroeg deze voorziening € 18,9 miljoen (31 december 2003 € 22 miljoen). Voor een bedrag van rond € 6 miljoen moeten hiervan nog specifieke projecten worden aangewezen. Gezien het bestemmingsrecht van de raad dient deze post als bestemmingsreserve te worden aangemerkt. Op grond van onze controle heeft correctie plaatsgevonden.

Voor de programmarekening heeft dit tot gevolg dat dotaties / onttrekking aan de hiervoor genoemde voorzieningen niet als lasten of baten in 2004 aangemerkt hadden moeten worden. Eén en ander leidt naar onze mening tot een hogere bate op de programmarekening van per saldo € 1,5 miljoen, die niet gecorrigeerd is. Tegenover deze bate staat in het kader van de resultaatbestemming een dotatie aan de bestemmingsreserves voor het zelfde bedrag. Volledigheidshalve merken wij hierbij op dat in de hogere bate van € 1,5 miljoen ook € 1 miljoen is begrepen vanwege niet geactiveerde ICT investeringen (zie opmerkingen inzake materiële vaste activa in deze brief).

4.5.10 *Facturen in routing / inkoopverplichtingen*

In het kader van de interne beheersing is het van groot belang dat de verplichtingen van de gemeente juist, tijdig en volledig in de administratie worden opgenomen, zodat op ieder moment inzicht bestaat in de financiële omvang van de lopende verplichtingen. Met ingang van 1 december 2004 is de procedure terzake van de interne goedkeuring van inkoopfacturen gewijzigd. Per 1 december 2004 worden de facturen namelijk gescand en tijdige goedkeuring door budgethouders wordt gemonitord via het geautomatiseerde systeem Basware. Het is de verantwoordelijkheid van de budgethouders om van de facturen die medio januari 2005 nog in omloop zijn aan te geven welke als verplichting ultimo 2004 moeten worden opgenomen. Bij onze controlewerkzaamheden hebben wij vastgesteld dat dit door de budgethouders nog onvoldoende wordt gedaan. Bovendien is er binnen de Delftse organisatie naar onze mening onvoldoende interne controle en toezicht op de naleving hiervan door de budgethouders.

Wij adviseren u de interne controle op dit punt aan te scherpen en daarnaast de budgethouders te wijzen op hun verantwoordelijkheden om de verplichtingen volledig op te nemen.

Voor per saldo rond € 0,5 miljoen (vorig jaar € 1,2 miljoen) is zeker dat de schuldpositie uit hoofde van inkopen in de balans te laag is opgenomen. Wij merken hierbij op dat tot een bedrag van € 1,2 miljoen van de facturen die per balansdatum in routing waren niet vastgesteld is of deze posten ook als verplichting in de balans zijn opgenomen. Gezien de ouderdom en het gemiddeld relatief lage bedrag is dit echter niet onwaarschijnlijk.

Hoewel verschillende goede initiatieven genomen zijn (zoals bijvoorbeeld onlangs het scannen van facturen) en het bedrag aan fouten dat wij geconstateerd hebben lager was dan vorig jaar, achten wij het noodzakelijk, dat de procedures voor 'facturen in routing' en inkoopverplichtingen blijvend een punt van grote aandacht is voor de organisatie.

4.5.11 *Beheer belastingbaten*

Wij hebben vastgesteld dat de opbrengsten volgens de functieanalyse aansluiten met de opbrengsten volgens het belastingsysteem GH+. Jaarlijks worden door middel van verbandscontroles aansluitingen gemaakt tussen de verwachte opbrengsten op basis van de aantallen en waarde van de objecten in Delft en de werkelijke opbrengsten. Tot op heden zijn deze aansluitingen opgesteld bij de jaarrekening en zijn stelposten (2004: € 1,0 miljoen) opgenomen voor nog op te leggen aanslagen verminderd met risico's uit lopende bezwaarschriften (€ 1,3 miljoen). Hoewel de aansluitingen toereikend zijn ten behoeve van de jaarrekening is een nadere verfijning van de aansluitingen wel mogelijk waardoor een meer nauwkeurige aansluiting mogelijk is. Verder wordt de afloop van oude jaren slechts beperkt gemonitord.

Wij adviseren u de aansluitingen verder uit te werken teneinde eventuele verschillen beter te kunnen constateren. Verder adviseren wij u deze aansluitingen mee te nemen in tussentijdse management-rapportages alsmede de afloop van oude jaren beter te monitoren.

4.5.12 *Parkeerbeheer*

Interne controle opbrengsten parkeerbeheer

In de tweede helft van 2004 zijn problemen geweest met de applicaties waarin een deel van de opbrengsten voor parkeerbeheer worden geregistreerd. Alhoewel een aansluiting per opbrengstcategorie veelal niet goed mogelijk was hebben wij ondanks de aanwezige onzekerheden op basis van een totaalaansluiting geen materiële verschillen kunnen constateren.

Gezien de onvoldoende registratie door de sector en de nog niet adequaat werkende interne controle op de opbrengstverantwoording bij de sector achten wij het noodzakelijk dat de afdeling AO/IC op dit punt op korte termijn een bijdrage zal leveren voor het verbeteren van de interne controle op de opbrengstverantwoording.

Parkeervergunningen

In tegenstelling tot 2003 is van de opbrengsten van parkeervergunningen per ultimo 2004 geen bedrag als vooruit ontvangen aangemerkt. Deze stelselwijziging in de toepassing van de grondslag voor resultaat-neming terzake van de verantwoording van de opbrengst parkeren heeft tot gevolg gehad dat de opbrengst in 2004 rond € 620.000 hoger uitkomt dan begroot. De gemeente heeft gekozen voor deze stelselwijziging omdat zij van mening is dat de opbrengsten moeten worden toegerekend aan de uitvoeringskosten van de gemeente welke veelal liggen in het jaar van betaling.

Wij achten de motivering voldoende toegelicht. Wij merken hierbij op dat een dergelijke incidentele bate naar verwachting in 2005 niet meer zal voorkomen.

4.5.13 Verantwoording specifieke uitkeringen

Binnen de sector WIZ is sprake van een groot aantal verantwoordingen omtrent specifieke uitkeringen. Afgelopen jaar is gebleken dat het opstellen van verantwoordingen en de kwaliteit van subsidiedossiers onvoldoende aandacht krijgt. Tevens zou meer aandacht moeten worden besteed aan de bewaking van een tijdige oplevering van informatie die van derden, zoals subsidieontvangers, afkomstig is in het kader van subsidieafrekeningen.

Wij hebben geconstateerd dat met het aanstellen van een controller bij de sector werk, inkomen en zorg verbeterstappen zijn gemaakt in de coördinatie en planning van de subsidieontvangsten en subsidieverantwoordingen.

4.5.14 Combiwerk

Voor het jaar 2004 had Combiwerk een negatief resultaat begroot van € 386.000. De uitkomst over het jaar 2004 van € 875.000 negatief is hoger uitgevallen dan het begrote negatieve resultaat als gevolg van met name het achterblijven van de omzet en toegenomen directe kosten. Met name de bedrijven Metaal & Montage, Verpakken en Grafisch hebben dit ondervonden door middel van lagere resultaten en verslechtering van de marges.

Gezien de blijvend tegenvallende resultaten van het Grafisch bedrijf heeft Combiwerk in de loop van 2004 besloten dit bedrijf te verkopen. Dit heeft geresulteerd in een verkoopovereenkomst die op 6 oktober 2004 is getekend, waarbij Den Haag Media Groep de orderportefeuille van Combiwerk heeft overgenomen per 1 november 2004. De verkoop heeft onder andere tot gevolg gehad dat in de tweede helft van 2004 nog diverse (indirecte) kosten zijn gemaakt, terwijl de productie zich in de afbouwfase bevond en derhalve de opbrengsten verder afnamen. Het resultaat van het Grafisch bedrijf over 2004 is uitgekomen op € 870.000 negatief.

Combiservices heeft over het boekjaar 2004 een positief resultaat behaald van € 387.000. Om een goed oordeel te kunnen vormen over de behaalde resultaten uit hoofde van de bedrijfsvoering van Combiwerk dienen de resultaten van Combiwerk en Combiservices tezamen te worden genomen. Cijfermatig kan het verloop van deze samengevoegde resultaten als worden weergegeven:

(in duizenden euro's)	Begroting 2004	Realisatie 2004	Realisatie 2003
Combiwerk	(386)	(875)	(389)
Combiservices	248	387	177
	<u>(138)</u>	<u>(488)</u>	<u>(212)</u>

Bij de controle van de jaarrekeningen maken wij mede gebruik van de interne controlemaatregelen welke onderdeel uitmaken van de administratieve organisatie van Combiwerk. Wij hebben de opzet van de administratieve organisatie en de werking van interne controlemaatregelen onderzocht voor zover wij dit in het kader van de jaarrekening noodzakelijk achten. Dit heeft geleid tot aanbevelingen die de aandacht hebben van het management. De status van onze bevindingen inzake de processen wordt door Combiwerk opgenomen in een voortgangsrapportage die tevens aan de Raad van Commissarissen wordt voorgelegd. Deze voortgangsrapportage wordt vervolgens door het management van Combiwerk op voortgang bewaakt. Op grond van onze controle concluderen wij dat de beheersorganisatie van Combiwerk goed is opgezet en heeft gewerkt in 2004. Daarnaast merken wij op dat het management veel aandacht heeft voor actuele ontwikkelingen inzake de WSW en daarop tijdig anticipeert door onderzoek naar de gevolgen voor de organisatie van Combiwerk.

5 Geautomatiseerde gegevensverwerking

In het kader van onze tussentijdse controle hebben wij ondermeer aandacht besteed aan de geautomatiseerde gegevensverwerking. Hierbij gaat het met name om maatregelen die zijn getroffen om de betrouwbaarheid en de continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking te waarborgen. In het kader van de jaarrekeningcontrole hebben wij niet meer specifiek aandacht besteed aan de geautomatiseerde gegevensverwerking.

In de bestuurlijke samenvatting van de interim managementletter 2004 van 8 februari 2005 ten behoeve van de gemeenteraad hebben wij de volgende aanbevelingen geformuleerd.

- maatregelen te treffen en de beschikbare mogelijkheden beter te benutten om het beveiligingsniveau van de personeelsadministratie (PION) te verhogen;
- de autorisaties van de gebruikers van de financiële administratie in Eagle periodiek te evalueren om misbruik en oneigenlijk gebruik van financiële gegevens te voorkomen; dit geldt ook voor het automatiseringssysteem GWS4all dat in gebruik is bij de Sociale Dienst
- voldoende maatregelen te treffen om de kwaliteit van het project ter implementatie van het nieuwe financiële pakket en het op te leveren product (het nieuwe systeem) te borgen;
- wij onderschrijven het belang van het gestarte project om met een externe partij te komen tot een gedegen informatie beveiligingsbeleid.

e

2004
INFORMATIE UIT HOOFDE VAN ONZE
FUNCTIE ALS CONTROLEREND
ACCOUNTANT VOOR DE RAAD

6 Informatie uit hoofde van onze functie als controlerend accountant van de Raad

In onderstaand overzicht rapporteren wij u over de door ons wettelijk uitgevoerde taken:

Aandachtsgebied	Mededeling
<i>Algemeen aanvaarde controlestandaarden</i>	
De jaarrekening is opgesteld onder de verantwoordelijkheid van het College van Burgemeester en Wethouders. Onze controle is verricht overeenkomstig in Nederland algemeen aanvaarde richtlijnen met betrekking tot controleopdrachten en het Besluit Accountantscontrole Provincies en Gemeenten. Dit betekent dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen onjuistheden van materieel belang bevat. Onderdeel van onze controle is het uitvoeren van een evaluatie van de interne beheersingsmaatregelen teneinde de mate en diepgang van onze testwerkzaamheden te plannen.	Bij de jaarrekening 2004 is een accountantsverklaring afgegeven met daarin een goedkeurend oordeel over de getrouwheid en een oordeelsonthouding over de rechtmatigheid. Onze bevindingen inzake het rechtmatigheidsbeheer zijn toegelicht in paragraaf 3.4 van deze rapportage.
<i>Belangrijke verslaggevinggrondslagen</i>	
Wij beoordelen de keuze van en de wijzigingen in belangrijke verslaggevingsgrondslagen en controleren de toepassing van nieuwe verslaggevingstandaarden volgens het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV 2004) voor provincies en gemeenten.	Uw gemeente heeft gedurende het boekjaar 2004 wijzigingen doorgevoerd op grond van de intrede van het BBV. Wij hebben vastgesteld dat de consequenties hiervan op een deugdelijke wijze zijn toegelicht in de jaarrekening 2004. (De afwijkingen zijn nader toegelicht in paragraaf 3.6)
<i>Beoordelingen en schattingen van het management</i>	
Voor het opstellen van de jaarrekening moeten vaak schattingen worden gemaakt. Bepaalde schattingen zijn van bijzonder belang door hun invloed op de jaarrekening en de waarschijnlijkheid dat toekomstige gebeurtenissen significant afwijken van de verwachtingen van het College en het management.	Wij onderschrijven de schattingen en de wijze waarop deze worden gemaakt door het management en het College.

Aandachtsgebied	Mededeling
<i>Volledigheid verplichtingen, claims, risico's en garanties</i> De gemeente Delft gaat gedurende een boekjaar tal van transacties aan. Het overgrote deel van deze transacties hebben hun weerslag in de financiële administratie. Een deel van de door uw gemeente in 2004 aangegane transacties heeft geen weerslag in de financiële administratie, terwijl hieruit wel financiële consequenties kunnen volgen. Als voorbeeld in dit kader noemen wij afgesloten contracten en aansprakelijkheidsstellingen.	Aangezien wij als accountant niet in staat zijn vast te stellen dat alle niet uit de administratie blijkende relevante verplichtingen, risico's en garanties volledig en juist in de jaarrekening zijn verwerkt, hebben wij het College gevraagd schriftelijk te bevestigen dat bij het opmaken van de jaarrekening alle relevante (en bekende) feiten en omstandigheden zijn betrokken. Wij hebben deze bevestiging d.d. 30 mei 2005 ontvangen.
<i>Controleverschillen</i>	De door ons uit de controle geconstateerde -materiële- controleverschillen zijn in de jaarrekening 2004 verwerkt.
<i>Onze mening over de gehanteerde waarderingsgrondslagen en naleving van wettelijke bepalingen en richtlijnen voor de financiële verslaggeving</i> Wij bespreken met het College en management de kwaliteit en niet alleen de aanvaardbaarheid, van de gehanteerde waarderingsgrondslagen, de consistente toepassing daarvan alsmede de duidelijkheid en volledigheid van de jaarverslaggeving. In deze bespreking komen tevens zaken aan de orde die een significante invloed hebben op de kwaliteit van de jaarverslaggeving, zoals: • nieuwe of gewijzigde waarderings-grondslagen; • schattingen, beoordelingen en onzekerheden; • bijzondere transacties; • waarderingsgrondslagen met betrekking tot significante jaarrekeningposten, inclusief het tijdstip waarop transacties plaatsvinden en de periode waarin die worden verantwoord.	De gekozen waarderingsgrondslagen zijn aanvaardbaar en consistent toegepast met betrekking tot de significante jaarrekeningposten en bijzondere transacties. Dit geldt tevens voor het tijdstip waarop die transacties hebben plaatsgevonden, de periode waarin zij zijn verantwoord en de desbetreffende toelichtingen in de jaarrekening.

Aandachtsgebied	Mededeling
<i>Werking van de interne beheersingsmaatregelen (waaronder de continuïteit en betrouwbaarheid) van de geautomatiseerde gegevensverwerking</i>	
In het kader van de controle van de jaarrekening brengt de accountant verslag uit omtrent zijn bevindingen met betrekking tot de continuïteit en betrouwbaarheid van de geautomatiseerde gegevensverwerking. Onze controle was niet primair gericht op het doen van een uitspraak omtrent de continuïteit en betrouwbaarheid van (delen van) de geautomatiseerde gegevensverwerking en wij hebben daartoe ook geen opdracht van het management ontvangen.	Wij hebben het College in het kader van de continuïteit en betrouwbaarheid van de geautomatiseerde gegevensverwerking adviezen gegeven ter waarborging van de betrouwbaarheid van de geautomatiseerde gegevensverwerking.
<i>Overige informatie in documenten die de gecontroleerde jaarrekening bevatten</i>	Uit hoofde van onze wettelijke controletaak hebben wij alleen de jaarrekening gecontroleerd. De in de jaarrekening opgenomen kengetallen en toelichtingen daarop, hebben wij niet gecontroleerd. Dit is ook aangegeven in de bewoording van onze accountantsverklaring. Het jaarverslag is door ons beoordeeld op mogelijke tegenstrijdigheden met de jaarrekening.
<i>Verschillen van inzicht met het management over administratieve en verslaggevingkwesties</i>	Er waren geen verschillen van inzicht met het College en management over de waarderingsgrondslagen, de financiële administratie, de verslaggeving of onze controlewerkzaamheden.
<i>Materiële fouten, fraudes en illegale handelingen</i>	Hoewel hier niet specifiek op gericht, hebben onze controlewerkzaamheden het afgelopen jaar geen materiële fouten, fraudes of andere illegale handelingen, uitgevoerd door het College, management of andere werknemers, aan het licht gebracht.
<i>Onze onafhankelijkheid</i> Onafhankelijkheid is naast deskundigheid een van de pijlers van onze beroepsuitoefening. Wij hechten aan onze reputatie op het gebied van deskundigheid en onafhankelijkheid. Wij kennen een groot aantal maatregelen, vastgelegd in een continu geactualiseerde database, die de onafhankelijkheid dienen te waarborgen. Periodiek wordt de naleving van interne en externe onafhankelijkheidsvoorschriften beoordeeld, bijvoorbeeld ten aanzien van potentieel conflicterende diensten en de financiële onafhankelijkheid. Onze professionals moeten jaarlijks hun onafhankelijkheid bevestigen.	Wij voldoen op alle punten aan de onafhankelijkheidsregelgeving die op ons van toepassing is. Bij de beoordeling van de onafhankelijkheid is de aard en omvang van de dienstverlening van belang.

e

VOORUITBLIK NAAR
VOLGEND JAAR

7 Actuele ontwikkelingen

7.1 Informatie voor derden (IV3)

Met ingang van het jaar 2004 moet, mede als gevolg van de invoering van het BBV, per kwartaal informatie worden verschaft aan het Centraal Bureau voor de Statistiek. Om de betrouwbaarheid van deze informatie te waarborgen, dienen voor de totstandkoming hiervan intern duidelijke procedures te worden ontwikkeld.

In het kader van de realisatie van een verdere kwaliteitsverbetering is voorgeschreven dat over de IV3 die gebaseerd is op de jaarrekening 2004 een accountantsverklaring dient te worden verstrekt. Doel hiervan is een oordeel te krijgen over de kwaliteit van het opgezette administratieve systeem ten behoeve van de totstandkoming van de IV3 en éénmalig een oordeel over de werking van dat systeem aan de hand van de juistheidscontrole van de conversietabel programma's – producten 2004 en de verdelingsmatrix over de realisatie 2004.

Deze accountantsverklaring dient formeel voor 15 juli 2005 naar het CBS en de toezichthouders te worden gezonden. In de circulaire uitvoeringsinformatie voor derden van 5 september 2003 wordt ervan uitgegaan dat bedoelde verklaring voor 1 juni wordt afgegeven.

Wij zullen met uw gemeente concrete afspraken maken over de wijze waarop kan worden gekomen tot een efficiënte uitvoering van de door ons te verrichten controlewerkzaamheden, welke moeten leiden tot tijdige afgifte van bovenbedoelde accountantsverklaring.

7.2 Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO)

Momenteel ligt de ontwerpwet ter behandeling bij de Tweede Kamer. Op basis van de huidige planning van het wetstraject is stapsgewijze invoering nog steeds voorzien vanaf 2006.

Door deze wet krijgt de gemeente een aanzienlijke taakuitbreiding t.a.v. het bevorderen en ondersteunen van zelfstandig wonen en maatschappelijke participatie van mensen met beperking.

De implementatie van deze wet heeft voor de gemeenten ingrijpende gevolgen voor de te maken beleidskeuzes t.a.v. het te voeren voorzieningenbeleid, het reguleren van de aanvragen op basis van een vast te stellen verordening, de organisatie van de feitelijke dienstverlening via één loket en de informatievoorziening ten behoeve van het afleggen van verantwoording (financieel, geleverde prestaties). Vanuit het Ministerie van VWS is een implementatietraject opgestart ter ondersteuning van de gemeente bij de invoering van de WMO.

Gezien de veelheid van activiteiten welke moeten worden verricht om te komen tot een invoering van de WMO in 2006 adviseren wij deze uit te voeren op basis van een gemeentebreed opgesteld stappenplan voorzien van een planning. Met behulp hiervan en op basis van voortgangsrapportages kan het uitvoeringsproces worden bewaakt en zonodig worden bijgestuurd.